

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

Školský management

INVESTICE DO ZÁKLADNÍHO UMĚLECKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ
Z POHLEDU EKONOMICKÉ TEORIE RACIONÁLNÍHO CHOVÁNÍ
ČLOVĚKA

INVESTMENT IN ELEMENTAL ARTIST EDUCATION WITH THE
RESPECT TO ECONOMIC THEORY OF RATIONAL BEHAVIOUR OF
THE HUMAN

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Olga Karmazínová

Vedoucí práce: Ing. Jana Rudelová

Olomouc 2011

Děkuji paní Ing. Janě Rudelové, za odborné vedení, připomínky a cenné rady,
které mi pomohly při psaní bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 11. 11. 2011

.....
Olga Karmazínová

Obsah

Úvod	5
1 Ekonomie.....	7
1.1 Ekonomie – úvod.....	7
1.2 Základní definice	7
1.3 Člověk ekonomický - Homo oeconomicus.....	8
1.4 Ekonomicky racionální chování	9
1.5 Teorie racionální volby	10
1.6 Ekonomické teorie spotřebitelské volby	10
1.7 Teorie preference	11
1.8 Poziční statek	11
2 Kapitál.....	13
2.1 Znaky kapitálu	13
2.2 Lidský kapitál	14
2.3 Rodina a vliv rodiny na investice do lidského kapitálu.....	15
2.4 Vzdělanostní mobilita	16
2.5 Zvykové a tradiční chování.....	16
2.6 Rodinná tradice a vzdělání	17
2.7 Zájmové vzdělávání jako zdroj sociálního kapitálu.....	19
3 Investice do vzdělávání.....	21
3.1 Návratnost investic do vzdělávání	21
3.2 Vzdělání.....	22
3.3 Vzdělání a umění.....	23
4 Základní umělecké školství.....	24
4.1 Základní umělecké školství v evropském kontextu	24
4.2 Základní umělecké vzdělávání v ČR	25
4.2.1 Hudební obor.....	25
4.2.2 Výtvarný obor	26
4.2.3 Taneční obor	26
4.2.4 Literárně dramatický obor	27
4.3 Vliv uměleckého vzdělání na život.....	27
5 Empirická část.....	28
5.1 Cíle empirické části	28
5.2 Metodologie praktické části	28
5.3 Dotazníkové šetření.....	29
5.4 Vlastní sběr dat - popis realizace	29
5.5 Základní údaje o respondentech	30

6	Vyhodnocení dotazníkového šetření	33
6.1	Je umělecké vzdělání dobrou investicí?	33
6.2	Přínos uměleckého vzdělání pro budoucí život	36
6.3	Očekávání rodičů spojené s výukou na ZUŠ	37
6.4	Rozhodování o investicích	37
6.5	Očekávání spojená se vzděláváním	38
6.6	Vliv tradice na rozhodování o investicích do ZUV	39
6.7	Vliv uměleckého vzdělání na dosažené vzdělání	40
7	Další výzkumný nástroj pro zajištění objektivit získaných dat	42
7.1	Interview- strukturovaný rozhovor.	42
7.2	Technika sběru dat.	42
7.3	Vlastní interview	43
7.3.1	1. rozhovor	43
7.3.2	2. rozhovor	44
7.3.3	3. rozhovor	45
7.3.4	4. rozhovor	46
7.3.5	5. rozhovor	46
7.4	Zhodnocení strukturovaného rozhovoru	47
8	Praktické využití výsledků výzkumu	48
	Závěr	49
	Anotace	51
	Seznam literatury a zdrojů	52
Příloha č. 1	Seznam tabulek a grafů	55
Příloha č. 2	Seznam použitých zkratk	57
Příloha č. 3	Dotazník pro rodiče	58
Příloha č. 4	Otázky strukturovaného rozhovoru	61
Příloha č.5	Grafické vyhodnocení všech položek dotazníku	62

Úvod

Na začátku mé práce byl náhodně vyslechnutý hovor dvou žen v kavárně u kávy. Jedna z těchto žen, vysvětlovala svojí přítelkyni, jak je úžasné, že její dcera chodí do tanečního oboru na Základní uměleckou školu, a že by si hodně přála, aby v příštím roce jejich Terežka začala hrát i na nějaký nástroj. Její přítelkyně však toto nadšení nesdílela a oponovala jí, že kdyby chodila jen do sportovního kroužku, třeba do gymnastiky, určitě by to vyšlo levněji a hraní na nástroj je v podstatě zbytečné.

Právě tyto dva názory mě vedly ke zvolení tématu mé bakalářské práce: **„Investice do základního uměleckého vzdělání z pohledu ekonomické teorie racionálního chování člověka.“** Rozhodování, jak investovat své peníze, nás provází téměř každodenně. Finance, kapitál, investice, tyto pojmy jsou předmětem studia ekonomie. Ekonomické teorie se snaží nalézt odpověď na naše chování, předpokládají racionalitu v chování lidí a nalézají souvislosti mezi lidským jednáním a ekonomickým dopadem tohoto jednání. Očekávání spojená s investicí finančních prostředků jsou založena na analýze současného stavu s ohledem na předpokládaný vývoj. Co očekávají rodiče při financování uměleckého vzdělávání svých dětí?

Cílem bakalářské práce je analyzovat motivy lidského jednání, konkrétně motivy rodičů žáků Základní umělecké školy, při rozhodování o investování finančních prostředků do získání základního uměleckého vzdělání. Ve své práci se tedy zabývám teorií racionálního chování spotřebitele a lidským kapitálem, protože se získáváním vzdělání souvisí i rozvoj lidského kapitálu.

Hlavního cíle mé bakalářské práce bude dosaženo prostřednictvím vybraných výzkumných nástrojů pro pedagogický výzkum, a to zejména dotazníkovým šetřením a interview. Dotazníkové šetření i interview mi umožní získat odpovědi na výzkumné otázky:

- Je za rozhodnutím investovat peněžní prostředky do uměleckého vzdělávání dětí racionální uvažování rodičů o budoucím zvýšení hodnoty lidského kapitálu jejich dětí?
- Očekávají rodiče, že umělecké vzdělání ovlivní lidský a sociální kapitál jejich dětí?
- Jaký vliv má rodinná tradice na rozhodování o přihlášení dítěte na ZUŠ?

- Vychází rozhodování rodičů z teorie racionálního chování?

Bakalářská práce se skládá z osmi kapitol, které na sebe logicky navazují tak, aby vedly k naplnění stanoveného cíle. První čtyři kapitoly zahrnují teoretické východisko zkoumaného problému a další čtyři kapitoly tvoří empirickou část práce. První kapitola je věnována základním definicím ekonomie a ekonomických teorií racionality. Je zde zmíněna i teorie preference a její vliv na lidské jednání.

Lidské jednání a kapitál, zejména lidský kapitál, je obsahem druhé kapitoly, která popisuje vliv rodiny na získání lidského a sociálního kapitálu v kontextu se zájmovým vzděláním.

Třetí kapitola se zabývá návratností investic do vzdělání a vztahem mezi vzděláním a uměním.

Základní umělecké vzdělání jako prostředek prohloubení lidského kapitálu, jeho struktura a organizace je náplní čtvrté kapitoly. Tento typ vzdělání je zde uveden i v evropském kontextu.

Na teoretická východiska navazuje empirická část. Pátá kapitola popisuje metodologii, realizaci výzkumu a základní údaje o respondentech. Na tyto úvodní informace navazuje šestá kapitola, kterou tvoří vyhodnocení dotazníkového šetření. Pro zajištění objektivit výzkumu je zvolen další výzkumný nástroj – interview, které je náplní předposlední sedmé kapitoly. Poslední kapitola nazvaná „*Praktické využití výsledků výzkumu*“ již svým názvem evokuje svůj obsah.

1 Ekonomie

1.1 Ekonomie – úvod

Ekonomie - původ tohoto slova pochází z řeckého *oikonomia*: *oikos* – dům, *nomos* – zákon a znamenalo původně vedení domácnosti. Ekonomie jako součást lidského jednání, provází lidstvo už odedávna. Ekonomické názory jsou zachyceny již v Aristotelových spisech Politika a Etika Nikomachova. Velký vliv na ekonomické názory měl anglický ekonom Adam Smith, zejména jeho dílo Pojednání o podstatě a původu bohatství národů, kde použil pojem neviditelná ruka trhu. Neviditelná ruka trhu vede jednotlivce tak, aby se stále snažil uspět na trhu se svým produktem při největší dosažené hodnotě. Potvrzuje svým chováním jen své vlastní cíle a na prosazování veřejných zájmů nepomýšlí, ani neví do jaké míry je prosazovat. Prosazováním svých osobních zájmů však podporuje zájmy celé společnosti. Z této myšlenky vychází i klasická ekonomická škola.

1.2 Základní definice

V Malé encyklopedii moderní ekonomie, autorů Milana Sojky a Bronislava Konečného, je uvedena tato definice ekonomie:

„Ekonomie je vědou o nejobecnějších souvislostech v ekonomickém životě společnosti, viděných v jejich celku. Ekonomie předpokládá racionalitu v chování ekonomických subjektů. Za ekonomicky racionální chování, se považuje takové chování, které vede nejefektivněji a nejkratší cestou k dosažení příslušného ekonomického cíle.“ (Sojka, Konečný, 1998, s. 16)

Definice ekonomie podle Samuelsona: *„ Ekonomie zkoumá, jak společnost využívá vzácné zdroje k produkci ekonomických statků, a jak je rozděluje mezi různé skupiny spotřebitelů.“* (Samuelson, Nordhaus, 1989, s. 5)

Slovník pojmů k publikaci Lidské jednání Ludwiga von Misesse sestavený Percy L. Greavesem uvádí pod odkazem - ekonomie - tuto definici:

“ Ekonomie – teoretická věda poskytující porozumění významu a závažnosti účelného (vědomého) lidského jednání. Nezabývá se věcmi, hmotnými prostředky, ale významy a jednáním lidí. Ekonomie je vědou o prostředcích, které musí lidé zvolit, aby dosáhli svých, lidmi dosažitelných cílů, které si vybrali v souladu se svými hodnotovými soudy. Ekonomie umožňuje člověku předvídat kvalitativní důsledky, které lze očekávat z přijetí určitého opatření nebo hospodářské politiky.“

(Mises, Greaves, 2006, s. 870) Všechny tyto definice popisují ekonomii jako vědu o prostředcích a cílech lidského jednání ve spojitosti s uspokojením potřeb.

Nutnost uspokojení potřeb, které lidé mají, jsou silným motivujícím faktorem lidského jednání. Jak uvádí Ludwig von Mises: „*Lidské jednání je účelové chování. Jednání je působící vůle uvedená v činnost, směřující k cílům, je smysluplnou odpovědí ega na podmínky a stimuly z jeho prostředí, je vědomým přizpůsobením osoby stavu světa, jenž určuje její život.*“ (Mises, 2006, s. 11) Jednající člověk volí mezi různými alternativami, které se mu nabízejí k uspokojení jeho potřeb. Tyto potřeby má ve své mysli jako přání s různou hodnotovou silou. Existují přání naléhavá, i méně naléhavá a ekonomie se zabývá tím, co člověk skutečně dělá, nikoliv tím co by měl dělat. (Mises, 2006)

1.3 Člověk ekonomický - Homo oeconomicus

Ekonomické teorie pracují s pojmem homo oeconomicus. Slovník cizích slov uvádí význam tohoto slova - homo economicus = člověk jako bytost hospodařící.

MUDr. František Koukolík definuje Homo oeconomicus jako sobeckého individualistu, který jedná přísně logicky, porovnává náklady s užitekem na základě dokonalých informací. (Koukolík, 2007) Lidé mají téměř vždy neúplné informace, zkreslené vlastními představami o dosažitelných možnostech, jsou ovlivňováni pravidly a zažitými postupy. V takovém případě, by se běžný člověk nechoval jako modelový homo oeconomicus. Přesto většina běžné populace se ve svých rozhodnutích chová rozumně, tedy racionálně.

Pro srovnání si definujme racionalitu podle Slovníku cizích slov - racionální = založený na rozumu, rozumem pochopitelný, účelný, hospodárný.

1.4 Ekonomicky racionální chování

Ekonomicky racionální chování popisuje Koukolík takto: „*Definice ekonomického racionálního chování říká, že se rozumný člověk pozná podle toho, že se vždy snaží dosáhnout co největšího užitku.*

Anglický filozof John Stuart Mill mluví o Utility, což se dá přeložit slovy užitečnost, prospěšnost, užitek, prospěch.“ (Koukolík, 2007, s. 72) Podle této definice vždy volí člověk tu nejefektivnější možnost, u níž očekává největší míru užitku. Ludwig von Mises ovšem uvádí, že nejsou všichni lidé motivováni pouze snahou být co nejbohatší, ale existuje spousta lidí, které tato touha vůbec neovlivňuje.

Mises rovněž uvádí, že snaha interpretovat ekonomii jako charakteristiku chování ideálního typu Homo oeconomicus je mylná, protože taková bytost neměla nikdy reálný protějšek. (Mises, 2006)

Každodenní zkušenosti i různé experimenty dokazují, že běžní lidé se nechovají jako geniální robot přesně dle definice racionálního chování, protože racionální chování nemusí být za všech okolností optimální. (Koukolík, 2002) Častou výhradou proti ekonomické teorii homo oeconomica je silný vliv zvyku a tradice na lidské chování a jednání. Rovněž tak Garry Becker předpokládá, že chování jednotlivců je určováno mnohem bohatším souborem hodnot a preferencí, a v jehož důsledku nejsou jednotlivci motivováni pouze sobeckými zájmy a zisky. (Becker, 1997) Všechny tyto teorie lze shrnout do myšlenky, že každý jedinec se snaží svým jednáním a svým rozhodováním získat co největší materiální užitek a zlepšit své postavení, ale při svém rozhodování je ovlivněn preferencemi, zvyky a tradicemi.

1.5 Teorie racionální volby

Při volbě statků uspokojujících naše potřeby volíme mezi množinou možností. Tato množina je však omezena různými hodnotovými soudy. Omezení mají různou povahu, některá jsou fyzické povahy, některá omezení vznikají v souvislosti s časem, jiná jsou v důsledku hodnocení rizik. Koukolík se domnívá, že s růstem velikosti lidské skupiny se zmenšuje míra odlišností v hodnotách vyznávaných jednotlivými členy skupiny.

Naše rozhodování je ovlivněno naším hodnocením rizik. Při hodnocení rizik je totiž mnohem vyšší pravděpodobnost správného odhadu toho co se stane. Pocit rizika je ovlivněn kulturním okolím a společností ve které jsme vyrostli. Podstoupit riziko může být ziskem, nebo ztrátou, záleží na úhlu pohledu. Lidé neradi riskují tam, kde by mohli něco získat, ale častěji riskují tam, kde jim hrozí ztráta, i přesto, že pocit plynoucí ze ztráty považují za dvojnásobně intenzivní, než pocit plynoucí ze zisku stejné částky. Podle ekonomické teorie by spíše měli poměřovat poměr vkladu a zisku v průběhu času, avšak lidé se mnohdy chovají odlišně. (Koukolík, Drtilová, 2002)

1.6 Ekonomické teorie spotřebitelské volby

Teorie racionální spotřebitelské volby vychází z předpokladu, že spotřebitel při vstupu na trh má správně definované preference.

Podle P. Heyne, lidé volí své činnosti na základě očekávaných výhod. Jejich volbu mění relativní výhody a náklady voleb jiných lidí. Když poměr očekávaného prospěchu k očekávaným nákladům nějaké činnosti roste, více lidí tuto činnost vykonává. Malé změny v peněžních nákladech a v peněžních příjmech určitých možných voleb mohou ovlivnit velký počet lidí přehodnotit své chování tak, aby více odpovídalo tomu, jak se chovají ostatní. (P. Heyne, 1991)

Preference jsou velmi ovlivněny časem, v okamžiku nejisté budoucnosti dávají lidé přednost okamžité spotřebě před spotřebou budoucí. Pokud je zajištěna stabilita prostředí, která zahrnuje stabilitu společnosti, rodiny, zajištěné zaměstnanosti, je dána větší váha spotřebě budoucí.

1.7 Teorie preference

Analyzování voleb spotřeby vyjadřuje G. Becker již v úvodu své knihy Teorie preferencí: „*Standardní přístup ekonomů k analyzování voleb spotřeby a volného času předpokládá, že jednotlivci maximalizují užitek při preferencích, které závisí v každém momentu pouze na statcích a službách spotřebovávaných v daném čase. Předpokládá se, že tyto preference jsou nezávislé jak na minulé, tak na budoucí spotřebě a rovněž na chování kohokoli dalšího... Tato kniha zachovává předpoklad maximalizujícího chování, ovšem doplňuje preference o zvyky a návyky, tlak referenčních skupiny, vlivy rodičů na preference dětí, reklamu, lásku a náklonnost a další v literatuře o preferencích dosud opomíjené chování... Toto rozšíření přístupu založeného na maximalizaci užítku o endogenní preference je pozoruhodně úspěšné při sjednocování široké škály chování, včetně chování zvykového, společenského - politického.*” (Becker, 1997, s. 16) Máme tedy racionálně chovajícího se člověka, který předpokládá, že činí prozíravé, maximalizující a konzistentní volby, přestože je jeho chování ovlivněno určitým typem osobního a společenského kapitálu, který tento jedinec zdědil, a který může dále investovat.

1.8 Poziční statek

Podstatou chování spotřebitele je volba mezi různými statky s ohledem na čas a preference. Britský ekonom Fred Hirsch použil termín tzv. poziční statky. Pod tímto termínem si lze představit statky, jejichž hodnota je ovlivněna relativní kvalitou a vzácností a jsou předmětem velké rivality a konkurence. Jako poziční statek je vnímáno luxusní zboží, například diamanty. Podobným pozičním statkem je v současnosti i vzdělání. Jestliže získané vzdělání je v porovnání se vzdělání vrstevníků kvalitnější (získané na prestižních školách), existuje v budoucnu možnost získání lepšího zaměstnání. (Frank, 1995)

V současné společnosti je často okázalá spotřeba určitých statků signálem úspěšnosti a schopnosti jednotlivců, je v podstatě investicí do společenské pozice, která může být v budoucnu zdrojem dalších příjmů.

Za okázalou spotřebou může být i racionální rozhodnutí o investování finančních prostředků do pozičních statků. V případě vzdělání, jako pozičního statku, lze v určitých situacích hovořit také o okázalé spotřebě.

Investice do vzdělání dětí jsou ziskem nejen pro jejich rodiče, ale ve svém důsledku i pro celou společnost. Většina vzdělání zvyšuje ekonomickou hodnotu studenta a má sjednocující vliv na společnost. (Friedman, 1993)

V knize *Ekonomie*, autorů P. A. Samuelsona a W. A. Nordhause, v kapitole Úvod do problematiky důchodů a nerovností, je část věnovaná vlivu vzdělání na celoživotní důchod. Autoři zde uvádí příklad studenta na vysoké škole v USA. Jeho náklady jsou 25 000 dolarů, z toho 10 000 dolarů činí školené a dalších 15 000 dolarů tvoří náklady příležitosti ušlého výdělku. Výnos z této investice může představovat zaměstnání s ročním výdělkem o 10 000 dolarů vyšším, než jaké lze získat se středoškolským vzděláním. V roce 1988 mediánový důchod lidí bez středoškolského vzdělání činil 16 800 dolarů. Středoškoláci v roce 1988 vydělávali 29 000 dolarů. Mediánový důchod vysokoškolsky vzdělaných lidí v téže roce byl 44 000 dolarů, což je o 52 % vyšší než u středoškoláků. Dalším aspektem je i o polovinu nižší míra nezaměstnanosti vysokoškolsky vzdělaných lidí než lidí s dokončeným středoškolským vzděláním. Vyšší výdělky jsou výnosem z investic do lidského kapitálu. (Samuelson, Nordhaus, 1989)

Z pohledu ekonomických teorií je rozhodnutí, o investování finančních prostředků do získání vzdělání, výsledkem racionálního uvažování.

2 Kapitál

2.1 Znaky kapitálu

Termín kapitál je v ekonomice používán zejména ve smyslu vyrobených výrobních prostředků – statků, které mohou být použity k výrobě dalších statků. Základní vlastností kapitálu je, že v sobě obsahuje problém zřeknutí se části současné spotřeby ve prospěch větší spotřeby v budoucnu. Vznik kapitálu vyžaduje investici. (Kubátová, 2003)

Také Veselý (2006) uvádí souhrn různých definic kapitálu, ze kterých vyplývá rozdíl mezi čistě ekonomickým chápáním pojmu kapitál, jako to, co přináší ekonomický zisk v budoucnu a širším přístupem, který bere ohled na kvalitu života. Kapitál je vše, co v budoucnu přinese zkvalitnění života.

Obecné znaky kapitálu v ekonomickém pojetí uvádí Veselý takto:

- **Orientace na budoucnost.** Kapitál je využit k uspokojení budoucích potřeb.
- **Produktivnost.** Kapitál, zejména investice do něj umožňují lepší dosahování cílů a uspokojování budoucích potřeb.
- **Faktor času.** Shromažďování kapitálu je dlouhodobou záležitostí.
- **Udržování kapitálu.** Kapitál se v průběhu času znehodnocuje a musí být neustále udržován nebo nahrazován.
- **Vzácnost.** Kapitál je vzácným zdrojem, o který se vede konkurenční boj.

Kapitál je v podstatě formou investice, umožňující zvýšení, nebo alespoň udržení zisků v budoucnu. Při rozhodování o alokaci prostředků, je vhodné, racionální, odložit okamžitou spotřebu, a investovat peníze, čas, energii do něčeho, co sice samo osobě nepřináší okamžitý prospěch, ale co může v budoucnu významně zvýšit uspokojení lidských potřeb. (Veselý, 2006)

Za kapitál lze považovat i znalosti a schopnosti získané v procesu vzdělávání, které zahrnuje výcvik, praxi, školení apod. Lidé se většinou rozhodují pro dosažení dodatečných schopností právě proto, že v této souvislosti očekávají zvýšení svých příjmů. Investují sami do sebe získáním dalšího vzdělání, a tím zvyšují hodnotu služeb, které mohou nabídnout ostatním. Tento proces lze nazvat získáváním lidského kapitálu. (Heyne, 1991)

2.2 Lidský kapitál

Lidský kapitál tvoří poznatky, znalosti, vědomosti, informace, které má konkrétní jedinec, a je schopen tyto znalosti formulovat a vyjádřit. Zahrnuje rovněž poznávací a výkonové dovednosti, které jsou ovšem nepřenositelné. (Veselý, 2006)

„Osobní a společenský kapitál člověka tvoří část celkové zásoby jeho lidského kapitálu. I když literatura o lidském kapitálu se zaměřovala na vzdělání, pracovní přípravu a další činnosti zvyšující příjmy, přesto je kapitál, který přímo ovlivňuje spotřebu, a užítky, v některých případech dokonce významnější. Naštěstí je metodologie studující vliv investic do lidského kapitálu na příjmy aplikovatelná na investice do osobního a společenského kapitálu...

V důsledku začlenění těchto nových typů zásob (lidského) kapitálu závisí užitková funkce v každém momentu nejen na různých spotřebovaných statcích, ale také na zásobě osobního a společenského kapitálu v dané chvíli.“ (Becker, 1997, s. 17)

Lidský kapitál je rovněž definován profesorem Sojkou v Malé encyklopedii moderní ekonomie takto:

„V souvislosti s rostoucími náklady na vzdělání a profesní přípravu se v ekonomii vžily pojmy lidský kapitál a investice do lidského kapitálu. Lidský kapitál přináší výnos v podobě nadprůměrného platu či mzdy úměrně jeho kvalitě a ekonomické aktivitě. Investice do lidského kapitálu jsou určitou formou akumulace kapitálu, projevují se vyšší produktivitou práce, inovacemi či vyšší kvalitou práce a přinášejí nadprůměrný příjem. Do lidského kapitálu investují především jednotlivci a jejich rodiny, protože vzdělávání i profesní příprava vyžadují vysoké finanční výdaje a další náklady, včetně nemalého úsilí, které musí člověk vynaložit, aby se něčemu novému naučil. Protože jsou investice do lidského kapitálu spojeny s významnými externalitami, investuje do tvorby lidského kapitálu i stát.“

(Sojka, Konečný, 1998, s. 155)

2.3 Rodina a vliv rodiny na investice do lidského kapitálu

Při rozhodování o investování finančních prostředků má vliv na konečné rozhodnutí, nejen očekávaný výnos, ale i jistota, s níž mohou lidé své výnosy očekávat. Lidé, kteří se bojí konfiskace svých investic, budou s největší pravděpodobností investovat do těžko zabavitelných komodit, mezi které patří i vzdělání. Protože nejrychleji přenosnou formou bohatství je lidský kapitál, znamená investice do vzdělání bezpečnou formu investování, což vysvětluje, proč některé etnické menšiny dávají takový důraz na úroveň a kvalitu vzdělání. (Heyne, 1991)

Vliv rodiny a pohlaví na racionální chování je předmětem celé řady studií. Jedna z těchto studií se zabývala i volbou japonských rodičů při investování do vzdělání dětí. Japonští rodiče více investují do vzdělání svých synů, než dcer a to vzhledem k výrazně patrilineární společnosti. Rodiče ve stáří spoléhají na finanční pomoc a podporu od svých synů. (Koukolík, Drtilová, 2002)

Investice do vzdělávání vždy přináší určité náklady, které se musí pro danou investici obětovat. Tyto náklady zahrnují nejen finanční prostředky, ale i množství času, které je nutné vzdělávání věnovat. Proto by tato investice měla v budoucnu přinést nějaký vyšší příjem nebo jiný užitek, než kdyby se do vzdělávání neinvestovalo. Zároveň však platí, že se u investic do vzdělávání prosazuje zákon klesajících výnosů. Každá další jednotka vzdělání, přináší nižší výnosy než jednotka předcházející.

Účinky investic do lidského kapitálu analyzuje G. Becker ve své teorii lidského kapitálu, kdy vychází z předpokladu, že jednotlivci činí své rozhodnutí o svém vzdělání, dovednostech a ostatních vědomostech na základě porovnání výnosů a nákladů. Mezi výnosy zahrnuje lepší výdělků v zaměstnání, kulturní potenciál, a ostatní nepeněžní zisky (Becker, 1997)

Velký vliv na získanou úroveň vzdělání má i neformální vzdělávání a rodinné zázemí. Existuje úzká vazba mezi poklidným a motivujícím rodinným zázemím a budoucí ochotou se vzdělávat. Rovněž tak existuje vztah, mezi rozhodnutím investovat do vzdělání svých dětí a očekáváním rodičů o návratnosti jejich investic. Jak uvádí Becker: *„Rodiče, kteří zanechávají velké dědictví, podporu ve stáří nepotřebují, neboť naopak podporují své děti. ... Mnohem méně bývá uznáno, že altruističtí rodiče, kteří odkázali dědictví, obvykle rovněž více investují do kvalifikace, zvyků a hodnot svých dětí. Je tomu tak z důvodu, že získávají z financování všech investic do vzdělání a kvalifikace dětí, které přinášejí vyšší*

výnos, než je z úspor, a následně upravují výši odkázaného majetku podle skutečné výše investování... Tento předpoklad lze zdůvodnit podmínkou, že malé investice do lidského kapitálu přinášejí velice vysoké míry výnosu. V bohatých ekonomikách, jako jsou Švédsko a Spojené státy, přinášejí patrně investice do základního vzdělání a výživy dětí velmi dobrý výnos.“ (Becker, 1997, s. 203, s. 210)

O vzájemném vlivu rodiny a vzdělání, psal ve svých úvahách v roce 1930 Tomáš Baťa, který rovněž zdůrazňoval nutnost investic do vzdělání dětí:

„Z malých lidí lze vybudovat veliké jen výchovou. Čím je člověk mladší, tím je výchova snazší. Chceme učit naše děti tak dokonale, aby ony mohly být nejen našimi žáky, ale i našimi učiteli. Není to konečně nic nového. Pamatuji se, že já jako hoch jsem učil svého otce psát latinkou, protože on se naučil ve škole psát pouze švabachem... Takto vlastně budujeme školy nejen pro své děti, nýbrž školy, ze kterých sami čerpáme vědomosti, kterými bychom svůj život zlepšili, zkrášlili, zpříjemnili... Je povinností otce vynaložit vše, aby ve svém synu vypěstovat mravní hodnoty, i kdyby tím ztrácel velké sumy na svém okamžitém výdělku nebo na výsledcích své práce. Naučí-li otec svého šestiletého syna, aby si poctivě a rozumně vydělal 2 koruny, má to větší cenu, než kdyby sám vydělal 200 korun.“ (Baťa, 1990, s. 102-103) Celou knihou se prolínají úvahy o potřebě poctivého přístupu k práci, o potřebě vzdělávání, a tím je myšleno vzdělávání formální i neformální, o nutnosti investic do lidského kapitálu.

2.4 Vzdělanostní mobilita

Výzkumná studie z roku 2003 uskutečněná Masarykovou universitou v rámci programu „moderní společnost“ zabývající se problematikou trhu práce a problematikou zaměstnanosti, uvádí i zjištění, týkající se vzdělanostní mobility. Vzdělanostní mobilita, tzn. pravděpodobnost, že syn dosáhne vyššího vzdělání než jeho otec, resp. že dcera dosáhne vyššího vzdělání než její matka, dlouhodobě snižuje u mužů a u žen stagnuje. V nejmladší generaci (ve věku do 35 let) patří ČR v Evropě k zemím, kde je tato pravděpodobnost nejnižší. Mezi faktory ovlivňujícími vzdělávací dráhu dětí se jako naprosto dominující faktor prosazuje vzdělání rodičů, existuje tedy vysoká závislost vzdělávací dráhy dětí na typu rodiny, ze které pocházejí. (Souhrnná zpráva) [online]

2.5 Zvykové a tradiční chování

Každý člověk je ve svém životě ovlivněn svým dětstvím. Rodiče ovlivňují volby dítěte ve všech částech života. Určují, co bude dítě jíst, co si oblékat a jak

trávit volný čas. Často přitom vychází z vlastních zkušeností a návyků. Kvalitní výchova je přitom důležitá, děti z neúplných rodin, nebo rodin problémových častěji nedokončí střední vzdělání a hůře se uplatňují na trhu práce.

O vlivu rodiny na chování jedince Becker říká: "*Madison i další autoři- on zřejmě vycházel z Huma (1748)- tvrdí, že preference se utvářejí nejen tím, co člověk v minulosti dělal, co dělali jeho rodiče, ani tím co dělají jeho vrstevníci, ale také chováním minulých generací referenčních skupin. Tento rozsáhlý vliv minulosti na současné názory a chování pomáhá stabilizovat starší instituce a kultury.*" (Becker, 1996, s. 178) Jak vyplývá z uvedené citace, mnohdy jsou volby a rozhodování jedince ovlivněny víc rodinnou historií než chladným ekonomickým kalkulem.

2.6 Rodinná tradice a vzdělání

Vliv rodinné tradice se projevuje i v úrovni investic do vzdělávání dětí. V článku Václava Dolejšího z deníku MF Dnes je uveden výzkum Sociologického ústavu AV ČR, který zkoumal vzorek více než 300 rodin. (viz. Tabulka č. 1, Tabulka č. 2) Výzkumníci ze Sociologického ústavu Akademie věd zjišťovali, jaký vliv na životní šance a dosažené vzdělání má rodinné zázemí. Výsledkem tohoto průzkumu bylo zjištění, že kromě vlivu školy a postavení rodičů, hraje velkou roli i způsob trávení volného času. I děti z chudších a méně vzdělaných rodin, které pravidelně navštěvují kroužky, v dospělosti dosahují vyššího vzdělání než jejich rodiče. Rovněž tak výsledkem průzkumu bylo zjištění, že děti vzdělanějších rodičů navštěvují více kroužků než děti z chudších rodin. Rodiče z vysokoškolsky vzdělaných domácností přikládají větší význam organizovaným volnočasovým aktivitám, které rozvíjejí osobnost dítěte. Věří, že si dítě osvojí nové dovednosti, poznatky a zkušenosti. Naopak rodiče z dělnických rodin více akcentují fakt, že děti jsou v kroužku a nezlobí doma.

Z uvedeného průzkumu jsou i následující fakta:

Tabulka č.1: Kolik dětí se účastní organizovaných aktivit

Kroužky	Rodiče s VŠ vzděláním	Rodiče se ZŠ vzděláním
Sportovní	85%	63%
Umělecké	72%	42%
Jazykové	42%	31%
Počítačové	30%	23%
Skaut apod.	32%	19%
Reprezentace školy	65%	20%
Sportovní závody	72%	38%
Veřejné vystupování	70%	32%

vlastní zpracování

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR in DNES

Tabulka č. 2: Měsíční výdaje na mimoškolní aktivity

Mimoškolní aktivity	Rodiče s VŠ vzděláním	Rodiče se ZŠ vzděláním
Sportovní aktivity a oddíly	290,- Kč	150-Kč
Jazykové a vzdělávací kurzy	160,- Kč	80,- Kč
Ostatní kroužky	180,-Kč	90,-Kč
Pravidelné výdaje na kulturu	235,-Kč	180,- Kč
Kapesné	230,-Kč	160,- Kč

vlastní zpracování

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR in DNES

Z průzkumu Sociologického ústavu rovněž vyplynulo, že 87 % vysokoškolsky vzdělaných rodičů chce, aby jejich děti získaly vysokoškolské vzdělání. V dělnických rodinách je toto procento o poznání menší. Pouhých 25% by chtělo, aby jejich děti dosáhli akademického titulu, třetina by se spokojila se středoškolským vzděláním svých dětí a zbylým je to jedno. (MF DNES, 2. 2. 2011, S. A3) Jak vyplývá z uvedeného průzkumu je zřetelný rozdíl mezi výdaji na mimoškolní činnosti dětí u rodičů s vysokoškolským vzděláním a u rodičů se základním vzděláním (viz tabulka č. 2).

2.7 Zájmové vzdělávání jako zdroj sociálního kapitálu

Při získávání vzdělání je velmi potřebná motivace dětí, jejich povzbuzování a podpora, kterou jim rodiče mohou dát. Na utváření osobnosti dítěte má vliv i sociální kapitál tvořený vztahy uvnitř rodiny i navenek- škola, přátelé apod. Možné zdroje sociálního kapitálu, který ovlivňuje i tvorbu lidského kapitálu jsou mimoškolní aktivity, zahrnující sportovní kroužky a umělecké vzdělávání. Tyto zájmové aktivity umožňují formovat osobnost dítěte, utvářet sociální normy a podporovat aktivní, cílevědomý přístup k životu. Jak uvádí J. Šafr, ve svém článku Zájmové kroužky a oddíly jako zdroj sociálního kapitálu, zveřejněném na Sociowebu,¹ rodiče spatřují v mimoškolních aktivitách nadstavbu vzdělání nad rámec školních osnov. Šafr vychází ze studie PISA 2003 u patnáctiletých studentů (viz Tabulka č. 3). Výsledky výzkumu ukazují, že mnohem častěji jsou do mimoškolních aktivit zapojeni studenti víceletých gymnázií. Největší rozdíl v zapojení patnáctiletých žáků z různých typů škol je v uměleckém vzdělávání. S nejmenší odlišností v typu školy se setkáváme u kategorie jiný oddíl např. skaut, turistický oddíl apod. (Šafr, 2010) [online]

---

¹ Sociologický webzín - webový magazín pro všechny se zájmem o společnost, ve které žijeme

Tabulka č. 3: Mimoškolní aktivity patnáctiletých žáků ZŠ a studentů VG, ČR 2003. Procenta „alespoň jedenkrát týdně“

Kroužky	Všichni	Základní škola	Víceletá gymnázia
Sportovní	43	41	51
Umělecké	30	26	46
Jazykové	13	11	21
Skaut apod.	14	13	17
Nenavštěvuje žádný kroužek	35	39	19

vlastní zpracování

zdroj: Šafr; [dostupné online]:

N = 5595

Z výsledků studie PISA 2003 dále Šafr (2010) vyvozuje i vliv vrstevnické skupiny na studijní aspirace žáků. Vrstevnická skupina může vytvářet motivující atmosféru i pro děti, z méně aspirujícího prostředí. Z výsledků výzkumu vyplynul i vliv dalších zájmových činností na růst sebevědomí, tito žáci se cítí být začleněni do kolektivu, jsou v kolektivu oblíbeni, a méně často se u nich vyskytuje problémové chování. Jak uvádí Šafr: *“Investovat do sociálního kapitálu skrze mimoškolní aktivity se vyplácí. Snižuje se tím riziko sociálně patologického jednání a nezdravého způsobu života teenagerů, zároveň se jedná o cestu prosazování hodnot, jako jsou odpovědnost, kritické myšlení, respekt a tolerance“*(Šafr, 2010, s. 11)[online].

Podle Šafra, může mimoškolní činnost dostupností podnětů a stimulů, částečně korigovat handicap sociálně znevýhodněných dětí. (Šafr) [online]

3 Investice do vzdělávání

3.1 Návratnost investic do vzdělávání

Náklady a přínosy investic do vzdělání byly předmětem řady studií. Studie OECD 2010 uvádí: „*Ekonomická návratnost vzdělání je hlavním faktorem při rozhodování jedince investovat čas a peníze do vzdělání po ukončení povinné školní docházky. Finanční výnosy z dokončení vyšších úrovní vzdělání motivují jedince odložit vstup na trh práce na pozdější dobu se zárukou vyšších výdělků po ukončení studia.*“ (Klaňhová, 2010, s. 48) [online].

Míra ekonomické návratnosti vynaložených investic do vzdělání je vyčíslena jako celkový zisk ze vzdělání, to znamená, jakou měrou vyšší úroveň dosaženého vzdělání ovlivňuje vyšší výdělkovou úroveň. Míra návratnosti z pohledu jedince, tedy měří to, co daný jedinec od své investice do vzdělání získá. Nelze opomenout i další faktory, které mají na návratnost investic vliv, například benefity v podobě daní, sociálních příspěvků a sociálních transferů, ale i ušlé výděly za období studia, které je většinou realizováno s očekáváním lepšího zaměstnání, nebo snazšího nalezení zaměstnání. Investice do vzdělání zahrnují nejen soukromé zisky, ale i přínos do oblasti veřejných zisků, a to zejména v oblasti vyšších výnosů z daní a tím souvisejících i vyšších odvodů sociálního a zdravotního pojištění a nižších sociálních transferů. (Klaňhová, 2010) [online]

Mírou návratnosti se ve své studii o kapitálu zabývá i Veselý, který uvádí:

- Především u terciálního vzdělávání je individuální míra návratnosti investic do vzdělání vyšší, než je její společenská míra.
- Nejvyšší míra návratnosti je u základního vzdělání.
- Při srovnání míry návratnosti do vzdělání v rozvojových zemích a v zemích rozvinutých, vychází vyšší míra návratnosti v zemích rozvojových.
- Lidský a fyzický kapitál se vyznačují společnými rysy, a to zejména v oblasti investic na základě očekávaných budoucích výnosů, opotřebování kapitálu apod.
- Lidský kapitál je vázaný na svého nositele, je nepřenositelný a smrtí jednotlivce zaniká.
- Z hlediska časové náročnosti získání lidského kapitálu je efektivní do něj investovat v mládí, protože zde je třeba nejméně času na jeho získání. (Veselý, 2006)[online]

Teorie lidského kapitálu se podle Veselého dále rozvíjela a postupně přešla od jednoduchého modelu, kdy příjmy jednotlivce se výhradně odvíjí od jeho schopností a dovedností v závislosti na dosaženém vzdělání, k širšímu pojetí, které zahrnuje i vliv genetiky a kulturně sociálního zázemí rodiny. Vzdělání se pak stává určitým signálem o schopnostech a osobních vlastnostech. Pro potenciální zaměstnavatele, funguje vzdělání jako prostředek k filtrování lidí. Umožňuje vybrat si zaměstnance s určitými vrozenými schopnostmi, motivací a dalšími potřebnými vlastnostmi.

Právě toto očekávané „filtrování“ zaměstnavatelů je spojeno s návratností investic do vzdělávání. Investice do vzdělání jsou výsledkem racionálního zvážení možností a schopností jedince ovlivnit svoji budoucnost.

3.2 Vzdělání

Vzdělání je výsledkem procesu zaměřeného na získání vědomostí a dovedností a to vědeckých, technických i praktických s cílem utváření morálních rysů a utváření osobnosti jedince (Palán) [online]

Český filozof a sociolog Václav Bělohradský ve své úvaze o vzdělání uvádí: „*Proč nemá být vzdělání jen prodejním statkem, jehož cenu určuje zákon poptávky a nabídky? A jaké vzdělání nemá být pouhým zbožím, když velká část vzdělání už přece dávno zbožím je ? ... Rozlišujeme mezi kvalifikací a vzděláním. Člověk je kvalifikován, když je po něm poptávka na trhu práce ... Vzdělání je naopak popsáno jako schopnost samostatně a svobodně myslet, ... Kvalifikace, je soukromý statek, se kterým se obchoduje na trhu. Vzdělání se naopak v demokracii definuje jako statek veřejný, k němuž musí mít všichni občané přístup.... Kvalifikace je zboží, ale bez vzdělání nám není k ničemu.*“ Ve své úvaze, dále Václav Bělohradský zdůrazňuje vliv ekonomiky na vzdělávání a výsledky tohoto vlivu pro společnost. Společnost nemůže fungovat bez vzdělanosti a gramotnosti většiny obyvatel. (Bělohradský, 2003, s.1) [online]

Podle studie OECD Education at a Glance 2010, vzdělání ovlivňuje život lidí nejen po ekonomické stránce, ale má vliv na zdraví, občanskou účast, zájem o politiku a mezilidskou solidaritu. Vzdělání, podle této studie, napomáhá zdravějšímu životnímu stylu, ovlivňuje zvládání nemoci a stresu. Pomáhá vyvarovat se patologických jevů, zvyšuje osobní kompetence, rozvíjí dovednosti, pozitivní životní hodnoty a postoje. Nepřímo ovlivňuje sociální status jedince kultivací jeho osobnosti. (Klaňhová, 2010)[online]

3.3 Vzdělání a umění

V devátém sborníku vydaném katedrou muzikologie Univerzity Palackého v Olomouci v příspěvku Václava Drábka je popsána propojenost mezi vzděláním a uměním, mezi prožíváním a poznáváním jednoty světa a člověka, které se neobejde bez umění. Umění rozvíjí kreativitu, pěstuje vkus, smysl pro týmovou práci. Jak uvádí Drábek. *“Umění lze charakterizovat jako zvláštní, smyslově názorné vyjádření duchovního vztahu člověka k světu s důrazem na jeho estetické hodnocení. Je pokusem o celistvé uchopení světa v totalitě bytí, v bytí, které nechce být jen konzumováním užitku, nýbrž bytím prožitku. Tím se stává umění i vhodným východiskem nové koncepce učení prožitkem a zkušeností“*

(Drábek, 2007, s. 66) [online]

Kultivace osobnosti prostřednictvím umění je hlavním cílem základního uměleckého školství. Cílem není jen naučit žáka hrát na hudební nástroj, naučit techniky kreslení, ale reflektovat získané poznatky a dovednosti v běžném každodenním životě.

4 Základní umělecké školství

4.1 Základní umělecké školství v evropském kontextu

Vzdělávání v uměleckých oborech je věnována i pozornost Evropského parlamentu. Evropský parlament vydal 24. března 2009 Usnesení Evropského parlamentu o uměleckém vzdělávání v Evropské unii. Toto usnesení, ve své obsahu v souvislosti s heslem „JEDNOTA V ROZMANITOSTI“ zdůrazňuje, že umělecké a kulturní vzdělávání je nedílnou součástí vzdělávání dětí a mládeže, protože přispívá k rozvoji, citlivosti a otevřenosti vůči ostatním. Umělecké vzdělávání je základem profesního vzdělání v oblasti umění, ve které podporuje nejen tvořivost, ale i tělesný a duševní rozvoj, a tím přispívá k vytváření pevnějších a účinnějších vazeb mezi vzděláním, kulturou a uměním.

Umělecké vzdělávání napomáhá vzniku různých filozofií, iniciuje nové umělecké styly a trendy a umožňuje otevírání odlišných kulturních světů, což posiluje prestiž Evropské unie ve světě. Umělecká studia zaměřená na kariérní a profesní rozvoj vyžadují od studentů nejen talent, ale i pevné kulturní základy, které lze získat jedině prostřednictvím systematického více oborového vzdělávání, jenž rozšiřuje příležitosti k získání pracovního místa v oboru, pokud poskytuje obecné poznatky a rozhled, metodiku výzkumu, manažerské dovednosti a znalosti a rovněž schopnosti v různých oblastech činnosti souvisejících se současným uměním. (Usnesení evropského parlamentu) [online]

Usnesení Evropského parlamentu dále připomíná, že jedním z cílů uměleckého a kulturního vzdělávání je přispět k občanské výchově a že jednou z jeho rolí je zlepšit naši schopnost myslet a podpořit duševní, citový a tělesný rozvoj občanů. Zdůrazňuje, jakou úlohu hraje evropská kultura a její rozmanitost v procesu integrace, a na význam uměleckého a kulturního vzdělávání na evropské úrovni, včetně ochrany tradičních kulturních hodnot v jednotlivých regionech.

Evropský komisař pro výchovu, vzdělávání, kulturu a mládež, Maroš Šefčovič řekl: *„Umělecké vzdělávání napomáhá rozvoji tvůrčích schopností prostřednictvím podpory žáků při experimentování, snaze o sebevyjádření, spolupráci, překonávání problémů a vyvíjení iniciativy. Posilování úlohy uměleckého vzdělávání v rozvoji našeho tvůrčího a inovačního potenciálu tedy musí být hlavní složkou jakékoliv vzdělávací strategie pro ekonomickou konkurenceschopnost, sociální soudržnost a individuální pohodu.“*

Evropská komise v říjnu 2009 zveřejnila studii o cílech a úkolech uměleckého vzdělávání, zahrnující poznatky o organizaci uměleckého vzdělávání, o iniciativách pro rozvoj tohoto vzdělávání na školách v rámci Evropské unie. Zjištění této studie: nejčastějšími uměleckými formami vyučování, jsou výtvarné umění a hudba. (Nová studie) [online]

4.2 Základní umělecké vzdělávání v ČR

Základní umělecké vzdělávání poskytuje základy vzdělání v jednotlivých uměleckých oborech – hudebním, tanečním, výtvarném a literárně-dramatickém. Má podobu dlouhodobého, systematického a komplexního studia, rozvíjí, kultivuje umělecké nadání širokého okruhu zájemců, kteří prokážou potřebné předpoklady ke studiu, a současně je rozsáhlou platformou pro vyhledávání umělecky mimořádně nadaných jedinců. Základní umělecké vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, ale základy vzdělání v uměleckých oborech. V systému navazujícího uměleckého vzdělávání představují důležité východisko pro vzdělávání ve středních, vyšších odborných školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a na konzervatořích, popřípadě pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením.

4.2.1 Hudební obor

Hudební obor v základním uměleckém vzdělávání prostřednictvím soustavného vzdělávání, aktivní a poučené interpretace, vlastní tvorby, poznávání hudební kultury a osvojením si základních teoretických znalostí umožňuje využívat hudbu jako prostředek vzájemné komunikace i osobního uměleckého sdělení. Umožňuje osvojit si hru na nástroj, zpěv, popřípadě hudební kompoziční techniku – skladbu, získat elementární hudební návyky, dovednosti a využít je jako sólista, nebo i jako spoluhráč v komorní a souborové hře nebo ve sborovém zpěvu. Získané znalosti a vlastní mimořádné nadání, lze využít v oblasti improvizace, komponování hudby, využívání moderních technologií v hudbě. Vzdělávací oblast Hudební interpretace a tvorba se v základním uměleckém vzdělávání realizuje v podobě individuální výuky (např. sólová hra na nástroj) a v podobě kolektivní výuky (např. hra v orchestru, pěvecký sbor, komorní hra, čtyřruční hra jako hra komorní).

4.2.2 Výtvarný obor

Výtvarný obor v základním uměleckém vzdělávání umožňuje prostřednictvím aktivní, poučené výtvarné činnosti využívat výtvarného jazyka jako uměleckého prostředku komunikace. Studium ve výtvarném oboru nabízí vedle nových možností vyjádření i témata na základě vnímání okolního světa, umožňuje adekvátně reagovat výtvarnými prostředky, dává ucelený přehled o výtvarném umění, pomáhá vyhranit výtvarný názor a vnímá důležitost vlastní tvorby jako součást osobního naplnění.

Vzdělávání ve výtvarném oboru rozvíjí výtvarné dispozice žáků – vnímání, myšlení, vyjadřování, představivost, estetické cítění a tvořivost. Výtvarný projev je ovlivněn řadou schopností, jejichž rozvíjení se promítá do utváření osobnosti žáka. S jeho rozumovým, emocionálním a výtvarným vývojem se vyvíjejí výtvarné formy, které užívá a které ho obohacují. Základní vyjadřovací prostředky a obrazové znaky nabízejí způsoby, jak myšlenky učinit srozumitelné. Žák se učí pojmenovávat a porovnávat výtvarné znaky a prvky výtvarného jazyka, s nimi i svoje pocity, postřehy a myšlenky. Navazuje a prohlubuje výtvarné vztahy, reflektuje názory druhých, respektuje odlišný výtvarný projev. Dokáže intuitivně a posléze vědomě používat výtvarný jazyk, materiály a nástroje. Porozumění výtvarnému jazyku, včetně jeho aplikací ve výtvarném umění, pomáhá nalézat celoživotní vztah k výtvarné kultuře.

4.2.3 Taneční obor

Taneční obor v základním uměleckém vzdělávání umožňuje prostřednictvím pohybových a tanečních aktivit komplexně a systematicky rozvíjet jedince po stránce tělesné a duševní. Každému žákovi – podle míry jeho schopností a zájmu – poskytuje základy odborného vzdělání, které mu umožní uplatnit se jako tanečník při nejrůznějších neprofesionálních aktivitách, v povoláních, pro která je kultura pohybu vhodným předpokladem, případně pokračovat v dalším studiu směřujícím k profesionálnímu působení.

Vzdělávání v tanečním oboru žáka seznamuje se stavbou i strukturou lidského těla, zákonitostmi pohybu a poskytuje mu orientaci v různých oblastech spojených s tanečním projevem a kulturou pohybu.

4.2.4 Literárně dramatický obor

Literárně-dramatický obor v základním uměleckém vzdělávání umožňuje prostřednictvím tvořivých činností (pohybových a mluvních hereckých, slovesných, dramaturgických, hudebních, výtvarných, prací s loutkářskými prostředky atp.) rozvíjet umělecké vlohy žáka směrem k divadelnímu a slovesnému projevu. Stává se tak významným nástrojem rozvoje sociability žáků (schopnosti vnímat druhé, vnímat motivace jejich jednání a prostřednictvím vstupu do rolí řešit různé sociální situace), jejich emocionálního rozvoje a schopnosti sebepoznání a sebekontroly.

Základním principem uplatňovaným ve výuce je dramatická hra, která pracuje s výrazovými prostředky dalších druhů umění (např. výtvarného, hudebního a tanečního, literárního) v jejich vzájemném propojení.

Při respektování jejich specifických vyjadřovacích možností je využitelná pro výsledné dramatické sdělení. Rozvíjí tak žákovi schopnost vnímat, vytvářet a sdělovat v čase a prostoru lidské vztahy a jednání.

(RVP pro ZUŠ, 2010) [online]

4.3 Vliv uměleckého vzdělání na život

Jak uvádí doc. PhDr. Richard Jedlička, ve svém článku zveřejněném v Učitelských novinách, k poslání školy patří snaha pomoci mladým lidem pochopit, že rozvoj každého jedince i celé společnosti se neděje jednoduše, bezpracně a bezbolestně, a že přechodné ukáznění, překonání překážek, sebezapření a odložení okamžitých tužeb, se člověku vyplatí, protože vede ke zralejšímu a plnohodnotnému vnímání a uspokojení.

(Jedlička, 2011, S. 15)

Základní umělecké školství právě prostřednictvím cílevědomé práce umožňuje vytvořit správné pracovní návyky u žáků. Propojení smyslového vnímání s motorickou složkou rozvíjí osobní potenciál každého jedince. Žáci jsou konfrontováni s realitou každodenního tréninku, bez kterého nelze podat dobrý umělecký výkon. Umělecké vzdělání ve svém důsledku zvyšuje sociální a lidský kapitál člověka. Může být prostředkem ke zkvalitnění života, obohacením emocionální stránky lidského bytí.

5 Empirická část

5.1 Cíle empirické části

Cílem empirické části je ověřit výzkumné otázky:

Zda je za rozhodnutím investovat finanční prostředky do uměleckého vzdělávání dětí racionální uvažování rodičů o budoucím zvýšení hodnoty lidského kapitálu jejich dětí? Zda má základní umělecké vzdělání vliv na lidský a sociální kapitál?

Jaký vliv má rodinná tradice na rozhodování o přihlášení dítěte do ZUŠ?

Vychází rozhodování rodičů z teorie racionálního chování člověka?

5.2 Metodologie praktické části

Pro zjištění dat vhodných pro výzkum a ověření teorie racionálního chování člověka, byla zvolena metoda dotazníkového šetření na vybraném vzorku respondentů mající vztah k Základní umělecké škole XY, a pro doplnění objektivitu zkoumání i strukturovaný rozhovor. Jak uvádí Chrástka, zjištěné údaje z dotazníkového šetření je vhodné, pro zajištění objektivitu zkoumání, doplnit dalšími metodami výzkumu, např. interview, pozorování, studiem dokumentů. (Chrástka, 2007)

Dotazníkové šetření umožní získat v poměrně malém časovém rozmezí data vhodná pro zpracování výzkumu. Anonymní dotazníkové šetření zprostředkuje možnost získat relativně pravdivé odpovědi na položené otázky. Pro zajištění objektivitu bylo využito i výzkumného nástroje v podobě interview - strukturovaného rozhovoru s vybranými respondenty.

5.3 Dotazníkové šetření

Byl vytvořen výzkumný nástroj v podobě vlastního dotazníku složeného z patnácti položek. Dotazník byl určen rodičům žáků Základní umělecké školy. Před vlastní finalizací dotazníku, bylo provedeno testování dotazníku na vzorku deseti rodičů. Tento vzorek se skládal nejen z rodičů, jejichž děti navštěvují zkoumanou Základní uměleckou školu, ale i z rodičů, kteří posílají své děti do uměleckých škol v jiných městech. Po testování dotazníku byla provedena částečná úprava otázek, tak, aby odpovědi měli dostatečně vypovídající hodnotu použitelnou pro daný výzkum. Úprava otázek se týkala položek zkoumající dosažené vzdělání respondentů. Dále byla doplněna položka týkající se uměleckého vzdělání partnera, která má vliv na zjištěná data zkoumající vztah rodinné tradice a rozhodování rodičů o zapsání dítěte na Základní uměleckou školu, de facto, na rozhodování o investicích do vzdělávání.

Položky dotazníku byly zvoleny jako uzavřené, dichotomické, s výběrem mezi možností „ANO, NE“ a polytomické s volbou mezi nabízenými alternativami. Pouze u dvou položek dotazníku byly uvedeny otázky otevřené s možností „JINÉ“, kde mohli respondenti vyjádřit svůj názor na zkoumané skutečnosti.

5.4 Vlastní sběr dat - popis realizace

Vlastní sběr dat byl proveden v červnu 2011. Bylo rozdáno celkem 195 dotazníků. Dotazníky byly anonymní, rodiče je mohli, po vyplnění, vhodit do poštovní schránky, která je umístěna na budově školy. Na tuto možnost byli respondenti písemně upozorněni na titulní straně dotazníku. Přesto byla část dotazníků po vyplnění vrácena přímo vyučujícím jednotlivých oborů základní umělecké školy (žáci je donesli do výuky). Na titulní straně dotazníku byla i informace do jakého termínu je nutné dotazník vrátit.

Při distribuci dotazníku byla využita, se souhlasem ředitele Základní umělecké školy, databáze žáků základní umělecké školy - školní matrika. Zároveň bylo využito spolupráce vyučujících pedagogů při distribuci dotazníků.

Z databáze žáků byl vytvořen seznam, jehož cílem byla eliminace zdvojených výstupů. Vzhledem k situaci, kdy jedno dítě často navštěvuje více oborů základního uměleckého vzdělávání a rovněž je častý případ, že Základní uměleckou školu navštěvují sourozenci, tento seznam sloužil k tomu, aby

dotazník byl v dané rodině pouze jedenkrát. Velkým přínosem byla spolupráce kolegů pedagogů, zejména jejich znalost žáků a jejich rodinného prostředí.

5.5 Základní údaje o respondentech

Základní umělecká škola má Rozhodnutím MŠMT v Rejstříku škol a školských zařízení zapsanou celkovou kapacitu školy 300 žáků. Tato kapacita byla ve školním roce 2009/2010 zcela naplněna.

Fyzicky školu navštěvuje 239 dětí. Z nichž 54 % jsou děti mající trvalé bydliště v místě sídla školy. Z okolí, z takzvané spádové oblasti, do Základní umělecké školy dojíždí 46 % dětí (viz. Tabulka č. 4 a Graf č.1). Tato skutečnost, že téměř polovina dětí dojíždí do Základní umělecké školy z okolních obcí, je rovněž významným činitelem pro posuzování finanční náročnosti studia na Základní umělecké škole. Pro rodiče těchto dětí je to další finanční zátěž spojená se získáním základního uměleckého vzdělání.

Graf. č. 1

Tabulka č. 4: Rozdělení žáků na místní a dojíždějící		
Počty žáků (fyzicky) celkem	Místní	Dojíždějící
239	129	110

Rovněž pro posouzení získaných dat je významné rozdělení žáků ZUŠ podle pohlaví. Ve školním roce 2010/2011 bylo při kapacitě 300 žáků² genderové rozdělení žáků ve vyučovaných oborech. (viz Tabulka č. 5)

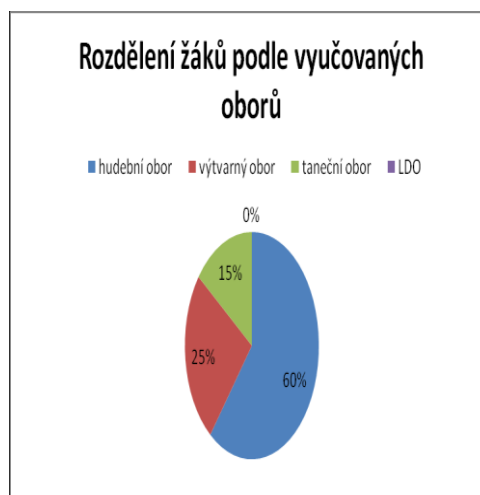
Tabulka č. 5: Genderové rozložení žáků		
Pohlaví	Počet	%
Dívky	209	70
Chlapci	91	30
CELKEM	300	100

Na finanční náročnost má významný vliv i to jaký obor základního uměleckého vzdělávání děti navštěvují

(viz. Tabulka č. 6 a Graf č. 2 Rozdělení žáků dle vyučovaných oborů)

Graf č. 2

Tabulka č. 6: Rozdělení podle vyučovaných předmětů a výše úplaty za vzdělávání		
Obory	Počty žáků	Výše úplaty za vzdělávání
Hudební obor	182	2.700,-
Výtvarný obor	74	2.400,-
LDO	0	1.900,-
Taneční	44	2.100,-

² Do kapacity školy je uvedený žák započítáván tolikrát, kolik oboru vzdělávání navštěvuje. Např. žákyně A.S navštěvuje výuku hry na klavír a výuku hry na housle. Rovněž je vyučována i v tanečním oboru. Fyzicky je tato žákyně jedna, ale pro potřeby statistiky a naplněnosti kapacity je počítána jako 3 žáci.

Z distribuovaných 195 dotazníků se šetření zúčastnilo 153 respondentů, tj. 78 % oslovených rodičů. Dotazník, neobsahoval položky týkající se věku respondentů, výše platu, pohlaví respondentů i pohlaví dítěte respondentů, což zřejmě ovlivnilo návratnost dotazníku. Předpokládá se, že rodiče tím získali pocit naprosté anonymity a tato anonymita přinesla otevřenost a poctivost v odpovědích.

Získaná data mohou být vztahována k údajům zveřejňovaným ve výroční zprávě školy (generové složení žáků, rozdělení do oborů, výše úplaty za vzdělávání).

Jak bylo zmíněno, rodiče měli pro zachování anonymity možnost odevzdat vyplněné dotazníky do poštovní schránky, která je volně přístupná na vstupních dveřích budovy školy. Tuto možnost využilo velmi malé procento rodičů (cca 10% odevzdaných dotazníků). Zbývající část dotazníků (jak jsem již uvedla) přinesli žáci přímo vyučujícím do výuky. Ze strany pedagogů bylo toto vnímáno jako velmi pozitivní signál o důvěře mezi rodiči a pedagogickými pracovníky.

6 Vyhodnocení dotazníkového šetření

6.1 Je umělecké vzdělání dobrou investicí?

Na výzkumnou otázku, zda rodiče žáků považují vynaložené finanční prostředky na získání uměleckého vzdělání svých dětí za dobrou investici, odpovědělo 100 % respondentů ANO.

Rovněž uvedli, že jsou si vědomi nutnosti dalších nákladů spojených se studiem na Základní umělecké škole. Tuto skutečnost si uvědomuje 97% respondentů. Vyhodnocení těchto položek dotazníkového šetření je vhodné uvést do souvislosti s náklady na získání uměleckého vzdělání.

Vzhledem ke skutečnosti, že Základní umělecká škola poskytuje výpůjčkou žákům školy pouze dechové hudební nástroje, musí si žáci, ostatních hudebních oborů, pořídit vlastní hudební nástroje. (viz Tabulka č. 7) V případě výuky hry na klavír (40 % žáků hudebního oboru) musí mít každý žák vlastní hudební nástroj. Pedagogové Základní umělecké školy, kteří vyučují hru na klavír, důrazně doporučují rodičům pořízení klasického pianina, nebo klavíru, nikoli jeho elektronickou verzi, která je v nižší cenové relaci.

Při pořízení staršího klavíru, nebo pianina se tato investice pohybuje v řádu 30 – 40 tisíc korun. V případě ostatních hudebních nástrojů, s výjimkou zobcové flétny, se jedná o investice v řádu 5 - 10 tisíc korun.

Tabulka č. 7: Rozdělení hudebního oboru podle vyučovaných hudebních nástrojů ve školním roce 2009/2010

Nástroj	Počet žáků	Procent. zastoupení
Akordeon	10	5,49 %
Bicí	4	2,19 %
Zobcová flétna	25	13,73 %
Příčná flétna	8	4,39 %
Housle	5	2,74 %
Klarinet	2	1,09 %
Klavír	74	40,65 %
Kytara	24	13,18 %
Trubka	5	2,74 %
Violoncello	6	3,29 %
Sólový zpěv	6	3,29 %
PHV	13	7,14 %

Při studiu ve výtvarném oboru se další finanční náklady vztahují pouze na pořízení pracovního oděvu, do kterého by se žáci měli převlékat, aby nedošlo k poškození jejich vlastního oblečení.

V tanečním oboru si žáci pořizují baletní obuv (taneční piškoty).

Mezi další náklady spojené s výukou na ZUŠ patří náklady na dopravu pro dojíždějící, a v neposlední řadě i čas, který je spojený s dovážením a vyzvedáváním nejmladších žáků z výuky. Výuka často probíhá do večerních hodin a rodiče z obavy o bezpečnost dětí je raději do výuky vozí a po výuce vyzvedávají a odváží domů.

Modelový příklad:

Žákyně M. N., 7 roků, bydliště mimo sídlo Základní umělecké školy ve vzdálenosti 12 km.

Na Základní umělecké škole navštěvuje výuku hry na klavír (vždy v pondělí od 14.00 do 14.45 hod) a zároveň i výuku ve výtvarném oboru (výuka probíhá vždy ve čtvrtek od 15.30 -16.15 hod). Matka je v současné době na mateřské dovolené.

Na výuku hry na klavír žákyně dojíždí hromadnou dopravou a při cestě domů rovněž využívá hromadnou dopravu (autobus).

Na výuku ve výtvarném oboru se dopravuje hromadnou dopravou (autobusem), ale po výuce, pro ni jezdí vždy matka osobním autem. Předpokládejme nulovou absenci ve výuce.

Tabulka č. 8: Finanční náklady výuce za celý rok v prvním roce výuky- modelový příklad	
Popis finančního nákladu	Cena
Pořízení pianina PETROF z roku 1975	34.000,- Kč
Noty – pro hru na klavír	134,- Kč
Pracovní oděv pro výtvarný obor	250,- Kč
Cestovné z místa bydliště do sídla ZUŠ (jedna jízda autobusem: 9,- Kč)	1.080,- Kč
Náhrada za používání vozidla (40týdnů) ³	6.144,-Kč
Úplata za vzdělávání - klavír	2.700,- Kč
Úplata za vzdělávání – výtvarný obor	2.400,- Kč
CELKEM v prvním roce výuky	46.708,- Kč

Zdroj: vlastní výpočty

Náklady v dalších letech bez investic do pořízení hudebního nástroje, za předpokladu, že žákyně na dopravu do ZUŠ využívá pouze autobusovou dopravu.

Tabulka č. 9: Finanční náklady v dalších letech studia	
Popis finančního nákladu	Cena
Noty pro výuky hry na klavír	134,-
Pracovní oděv do výuky výtvarného oboru	250,-
Cestovné autobusovou dopravou (40x36,-)	1.440,-
Úplata za vzdělávání - klavír	2.700,-
Úplata za vzdělávání – výtvarný obor	2.400,-
CELKEM	6.924,-

³ Vlastní výpočet náhrady za používání osobního vozidla při průměrné spotřebě 7,5 l na 100km a používání paliva Benzin 95 oktanů.

Bydliště - ZUŠ a zpět	Počet km	sazba	celkem
Za používání vozidla	24	4,10	98,4
Za PHM	24	2,30	55,2
CELKEM			153,6

Celkové náklady	
Náklady v prvním roce výuky	46.708,-
Náklady za dalších 6 let výuky	41.544,-
Náklady celkem za I. cyklus	88.252,-

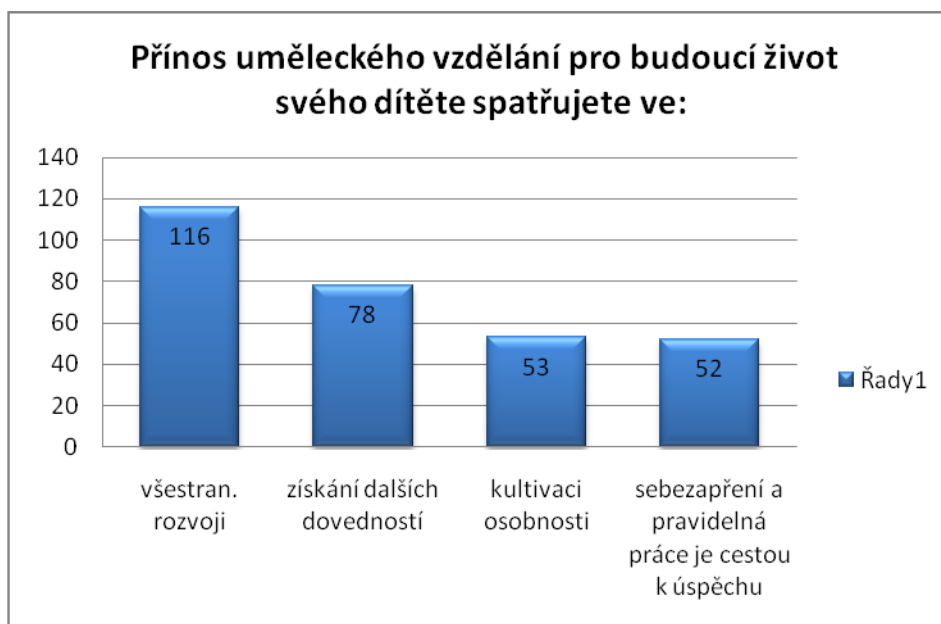
Při vyčíslení nákladů spojených s výukou na Základní umělecké škole nebyly započítány náklady ušlého času matky, spojené s dopravou dítěte na výuku v prvním roce.

Je otázkou, zda si respondenti při odpovědích v dotazníkovém šetření, byli skutečně vědomi finanční náročnosti studia. Vzhledem k teorii racionální spotřebitelské volby, která vychází z předpokladu, že spotřebitel má správně definované preference a volí své činnosti na základě očekávaných výhod, lze předpokládat, že zjištěné údaje jsou relevantní. Rodiče, dle svých odpovědí, považují získání uměleckého vzdělání pro svoje děti za dobrou investici.

6.2 Přínos uměleckého vzdělání pro budoucí život

Další položka dotazníkového šetření se týkala přínosu uměleckého vzdělávání pro budoucí život. Většina respondentů (97 %) si myslí, že umělecké vzdělání je přínosem pro budoucí život a tento přínos 39% respondentů spatřuje ve všestranném rozvoji dítěte. Poměrně stejný počet respondentů považuje za přínos kultivaci osobnosti dítěte (18 %) a 17 % rodičů jej vidí v nutnosti pravidelné práce a tréninku, který je cestou k úspěchu. Podle názoru 26 % respondentů je přínosem získání dalších dovedností. (viz. Graf. č. 3)

Graf č. 3 **Přínos uměleckého vzdělávání pro budoucí život**

6.3 Očekávání rodičů spojené s výukou na ZUŠ

S otázkou přínosu uměleckého vzdělání souvisí i další položka dotazníkového šetření, která zjišťovala, zda rodiče očekávají od svých dětí využití získaných dovedností v rodinném životě? (např. rodinné koncerty, výzdoba bytu apod.) Pouhých 17 % respondentů uvedlo, že toto od svých dětí neočekává, na rozdíl od většiny, která v 82% očekává, že se děti svými znalostmi a dovednostmi zapojí do rodinného života. Tato položka byla v dotazníku formulována jako otevřená s možností vyjádřit se prostřednictvím „jiné“. Necelé jedno procento odpovědí byla právě možnost „jiné“, ale bohužel toto nebylo doplněno jinými konkrétními údaji. (viz Příloha č. 5)

Respondenti svými odpověďmi potvrdili racionální pozadí svého rozhodnutí, kdy očekávají, že se jim investice do uměleckého vzdělávání v budoucnu vrátí v podobě estetického prožitku, nebo v podobě uspokojení z úspěchu a dovedností vlastních dětí.

6.4 Rozhodování o investicích

S rodinou souvisí i rozhodování o vynaložených investicích do uměleckého vzdělávání. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že rozhodnutí přihlásit dítě do

Základní umělecké školy vycházelo v 42% ze společného rozhodnutí obou rodičů. Z celkového počtu 153 respondentů 21% rozhodnutí vycházelo od matky a 36% rozhodnutí o studiu na ZUŠ bylo na přání dítěte. Pouze nepatrné 1% respondentů odpovědělo, že přihlásili své dítě na Základní uměleckou školu na přání prarodičů. Je pozoruhodným zjištěním, že 36 % respondentů vycházelo při rozhodování z vlastního přání dítěte. Zajímavá data by mohla přinést šetření ve zmiňovaných 36 % respondentů, kteří přihlásili své dítě na Základní uměleckou školu na základě vlastního přání dítěte. Zda je dítě ovlivněno svým okolím, svými vrstevníky a spolužáky. Děti si zřejmě uvědomují vliv uměleckého vzdělávání na sociální status mezi svými vrstevníky. V určitém okamžiku, je umělecké vzdělání, bráno jako poziční statek.

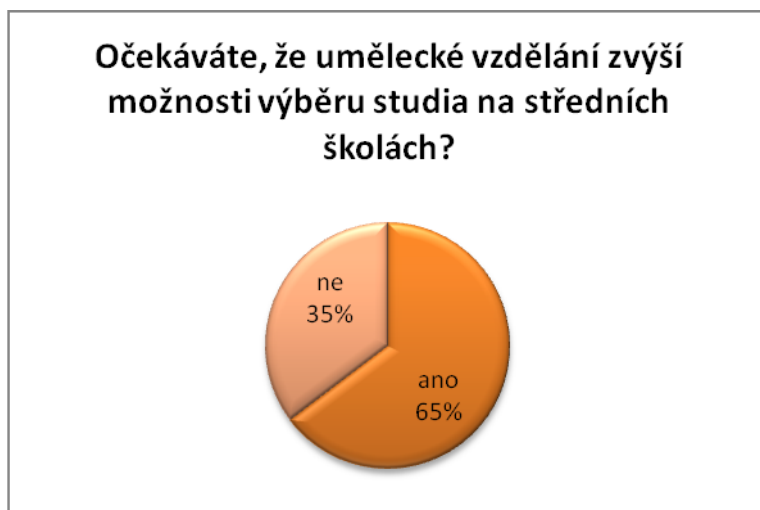
Cílem další položky dotazníkového šetření bylo zjistit vliv okolí na rozhodování rodičů. Téměř všichni respondenti vyjádřili, že je jejich okolí při rozhodování neovlivnilo (87 %). (viz Příloha č. 5)

6.5 Očekávání spojená se vzděláváním

Rodiče očekávají možnost většího výběru střední školy.

Z dalších výsledků dotazníkového šetření vyplývá racionální úvaha rodičů při rozhodování o investicích do uměleckého vzdělávání. Jednou z položek dotazníkového šetření byla i položka týkající se budoucnosti jejich dětí. Na otázku zda očekávají, že umělecké vzdělání zvýší možnosti výběru studia na středních školách, odpovědělo 65% respondentů ANO. (viz Graf č.4)

Graf č. 4 Očekávání spojená s výběrem střední školy

Základní umělecká škola připraví žáky pro talentové zkoušky při přijímacím řízení studia na konzervatoři, pro talentové zkoušky při přijímacím řízení studia pedagogiky, pro talentové zkoušky při přijímacím řízení studia na uměleckých odborných školách (umělecko-průmyslové školy, střední průmyslové školy keramické a sklářské, textilní průmyslové školy apod.) Ve všech těchto středních školách musí žáci prokázat při přijímacím řízení své schopnosti a dovednosti, získané a rozvinuté pod odborným vedením při studiu na základní umělecké škole.

V souvislosti s očekáváním rodičů ve smyslu většího výběru středních škol pro další vzdělávání svých dětí, vyplývá i očekávání další budoucnosti. Více jak polovina respondentů (62 %) se domnívá, že získané dovednosti a znalosti umožní dítěti v budoucnu zlepšit své postavení na trhu práce. Získané dovednosti a znalosti zvyšují hodnotu lidského kapitálu. Umělecké vzdělání zvyšuje kreativitu člověka, podporuje harmonický rozvoj osobnosti, dává možnost zvýšit vlastní kvalitu života o estetické vnímání světa.

6.6 Vliv tradice na rozhodování o investicích do základního uměleckého vzdělání

Cílem dotazníkového šetření bylo mimo jiné zjistit zda, je volba rodičů ovlivněna rodinnou tradicí. Jednou z položek dotazníku byla otázka, zda respondenti sami navštěvovali v dětství Základní uměleckou školu (dříve Lidovou školu umění), nebo ZUŠ (LŠU) navštěvovali jejich partneři. A zda je v jejich rodině umělecké vzdělání tradicí.

Ze všech respondentů, samo v dětství navštěvovalo ZUŠ 79 respondentů tj. 48 % kladných odpovědí. Partneři respondentů navštěvovali ZUŠ v pouhých 22 % (tj. 33 kladných odpovědí). Tradiční umělecké vzdělávání uvádělo 45 % respondentů, kteří sami v dětství uměleckou školu navštěvovali

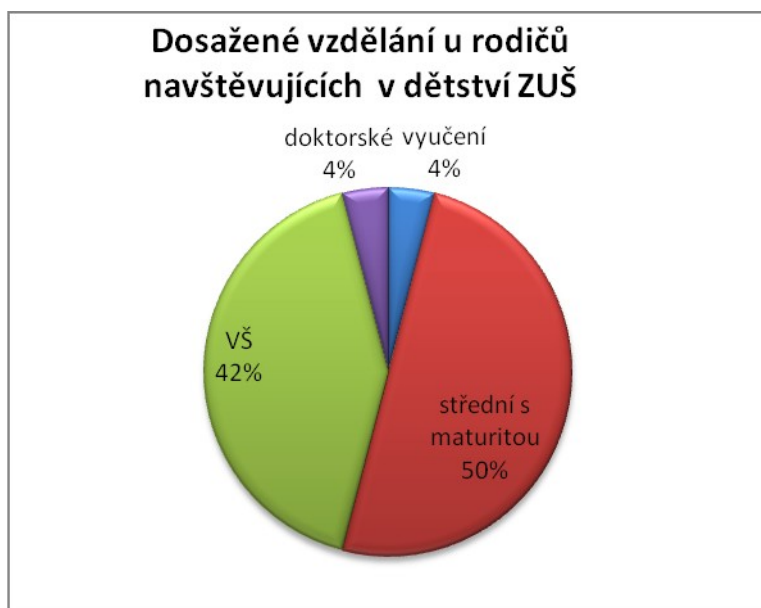
a 12 % respondentů, kteří uměleckou školu v dětství nenavštěvovali.(viz Příloha č. 5) Z uvedených údajů lze odvodit vliv rodiny a tradičního chování v rodině na lidské jednání, tak jak je ve svých úvahách o preferencích a vlivu rodiny uvádí G. Becker.

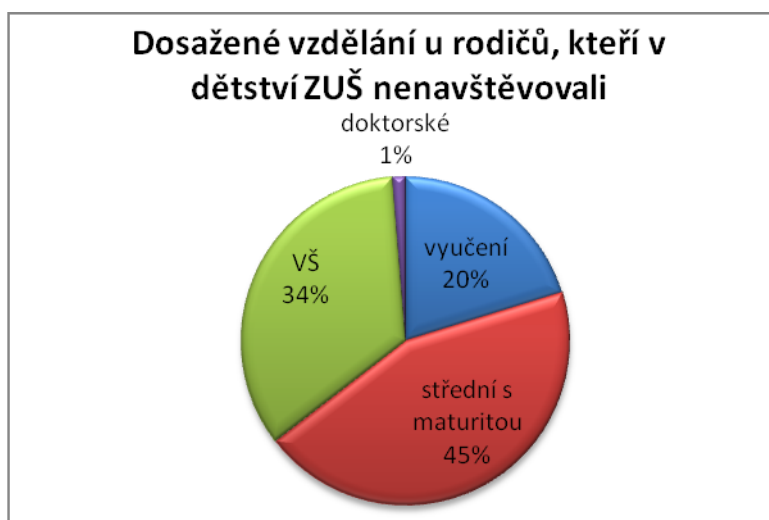
6.7 Vliv uměleckého vzdělání na dosažené vzdělání

Při zpracování údajů získaných z dotazníkového šetření se rozdělím respondentů na skupinu, která v dětství navštěvovala základní uměleckou školu a skupinu, která uměleckou školu nenavštěvovala, vytvořila možnost porovnat dosažené vzdělání s účastí na uměleckém vzdělávání. Vyhodnocením odpovědí na položku dotazníku týkající se nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů byla zjištěna následující data, viz Graf č. 5. a Graf. č. 6.

Graf č. 5 **Dosažené vzdělání rodičů navštěvujících ZUŠ**

Graf č. 6 **Dosažené vzdělání rodičů nenavštěvujících ZUŠ**

Není možné prokázat přímý vliv uměleckého vzdělání na dosažené vzdělání, ale je patrný rozdíl mezi procentem respondentů s vysokoškolským vzděláním s uměleckým vzděláním a procentem respondentů – vysokoškoláků, bez uměleckého vzdělání. Vysokoškolských respondentů s uměleckým vzděláním je o 8 procent více než respondentů s vysokoškolským vzděláním bez uměleckého vzdělání. Ještě větší rozdíl vzniká u respondentů s odborným vzděláním (vyučení). Respondenti, kteří nenavštěvovali základní uměleckou školu, uvádějí častěji nejvyšší dosažené vzdělání – vyučení v 20 %, oproti 4% vyučených respondentů, kteří základní uměleckou školu v dětství navštěvovali. Respondenti mající umělecké vzdělání častěji získali střední vzdělání s maturitou, nebo dokonce vysokoškolské vzdělání.

Aby bylo možné získané údaje interpretovat ve vztahu mezi uměleckým vzděláním a nejvyšším dosaženým vzděláním, bylo by nutné získat údaje jaký typ, respektive jaký druh vzdělání respondenti dosáhli. Zda podmínkou pro dosažené vzdělání, bylo získání prvotních znalostí a dovedností na Základní umělecké škole. Tato data ovšem výzkum neobsahuje a proto nelze zjištěné údaje tímto způsobem interpretovat.

Z uvedených dat lze dovodit vliv uměleckého vzdělání na lidský kapitál, spočívající zejména kultivaci osobnosti daného jedince. A rovněž potvrzení teorie, o důrazu na kvalitní volnočasové aktivity dětí v rodinách s vysokoškolským a středoškolským vzděláním.

7 Další výzkumný nástroj pro zajištění objektivit získaných dat.

7.1 Interview- strukturovaný rozhovor.

Výzkumný vzorek tvoří pět rodičů- maminek žáků Základní umělecké školy. Oslovené matky byly vybírány tak, aby jejich děti reprezentovaly generové rozložení žáků školy. To znamená 3 dívky a 2 chlapci. Zohledněna byla i délka studia dítěte na Základní umělecké škole – tři děti navštěvují výuku třetím až čtvrtým rokem, to znamená takřka v polovině I. cyklu a jedna dívka bude v letošním roce absolventkou a jedna už absolventkou je. V těchto dvou případech to znamená i pohled zpět na uplynulé roky. Samozřejmě největším kritériem pro výběr respondentů byla ochota účastnit se výzkumu. Ochotné byly zejména maminky z okruhu známých, nebo přátel.

7.2 Technika sběru dat.

Maminky byly osloveny v průběhu měsíce září 2011. Byl jim vysvětlen účel uvedeného interview, i způsob zpracování zjištěných údajů. Byla jim zaručena anonymita. Vzhledem k situaci, že odpovídaly na pouhé čtyři otázky, byly jejich odpovědi přímo písemně zaznamenávány na odpovědní archy.

7.3 Vlastní interview

7.3.1 1. rozhovor

Maminka L. K. – vzdělání vysokoškolské

dítě – dcera Ludmila, věk 11 roků

bydliště v místě Základní umělecké školy

Liduška navštěvuje dva obory na Základní umělecké škole a to:

- hudební obor- výuku hry na klavír čtvrtým rokem
- výtvarný obor také čtvrtým rokem

Na otázku: Co Vás vedlo k rozhodnutí přihlásit své dítě na Základní uměleckou školu?, maminka odpověděla: *„Věděla jsem, že to zvládne, že má hudební nadání a já sama mám hudební vzdělání. Určitě jí to rozšíří možnosti uplatnění v dalším vzdělávání a podstatné bylo i to, že to ve škole všechno v pohodě zvládala a sama to také chtěla“*

Od získaných dovedností maminka očekává: *„Rozšíří se jí možnosti trávení volného času, rozšíří se jí i kontakty v sociální oblasti, protože kdo umí něco navíc, je v partě vrstevníků většinou oblíbený, v pubertě nezastydne její výtvarný projev, protože se učí dívat kolem sebe, nezůstane u jednoduché kresby ... pozoruji i vliv výtvarky na její kulturu oblékání, umí lépe sladit barvy, textilie...“*

V oblasti investic do uměleckého vzdělávání byla maminka požádána, zda by mohla odhadnout, kolik finančních prostředků do uměleckého vzdělávání po celou dobu studia investují. Maminka měla dobrý odhad, měla přehled o výši úplaty za jednotlivé obory a uvádí: *„Ročně zaplatíme za oba obory 5.100,- tak to už je 20.400 korun za školné + pořízení staršího pianina, které stálo 30.000,-. To ale využijí i naše další děti. Když bude chodit i nadále, aby dodělala celý cyklus a měla absolventské vysvědčení, tak to bude ještě 15.300,- za školné. Při rozhovoru, byl patrný údiv nad celkovou částkou, ke které se dopočítala.*

Poslední otázka, která byla mamince položena, směřovala k jejímu vztahu k uměleckému vzdělávání. Potřebovala jste někdy ve svém profesním životě dovednosti získané na umělecké škole? *„Ano, potrebovala, ale v dětství jsem Lidovou školu umění nenavštěvovala, protože měli plnou kapacitu, tak jsem chodila na soukromou výuku. To však bylo nedostačující, nenaučila jsem se tam základy hudební nauky, které mi později při studiu pedagogiky chyběly.*

7.3.2 2. rozhovor

Maminka B. G. – vzdělání vysokoškolské

dítě - syn Vít, věk 11 roků

bydliště v místě Základní umělecké školy

Vítek navštěvuje také dva obory Základní umělecké školy:

- hudební obor – výuku hry na akordeon také čtvrtým rokem
- výtvarný obor - čtvrtým rokem

K rozhodnutí přihlásit Vítka na Základní uměleckou školu vedla maminka: „*Snaha o podporování jeho předpokladů pro hudbu, využití znalostí ve výuce na základní škole, to znamená, že bude umět dobře noty, nebude mít problém s hudební výchovou a také jsem věděla, že ve výtvarce se mu, jako levákovi, rozcvičí ruka, zlepší úchop tužky. Což se také stalo, paní učitelka se mu opravdu věnovala a Vítek dnes nemá žádné problémy se psaním, má správný sklon písma i správný úchop tužky*“

Maminka dál od získaných dovedností očekává: „*Použitelnost v praxi, větší možnosti ve výběru střední školy, orientace v hudebních stylech – porozumí hudbě, nezanedbatelné je i sociální začlenění – má nové kamarády, kdo hraje na nějaký nástroj, snáze navazuje kontakt s ostatními, i v budoucnu, v dospělosti...*“

Rovněž tato maminka měla velmi dobrý odhad, kolik finančních prostředků do tohoto typu vzdělávání investovala. Při výpočtu nezapomněla na další výdaje spojené s výukou na Základní umělecké škole. Uvádí: „*Na akordeon bude chodit sedm let, to je 7x 2700,- za školné a ještě jsme museli Vítkovi pořídit sváteční oblečení pro vystoupení na besídkách a koncertech, to bylo asi 2000,- Kč, a noty za 200 korun.*

Na výtvarný obor letos chodí naposledy, to je 4 x2400,- a za další potřeby do výtvarky jsme za celou dobu dali asi jen 300,- Kč. Takže celkem je to asi 31000,- korun.

Poslední otázka, se opět týkala vztahu maminky k Základní umělecké škole. „*Na Základní uměleckou školu jsem chodila, ale jen krátce, což mi později při studiu pedagogiky chybělo a musela jsem navštěvovat soukromé hodiny klavíru*“.

7.3.3 3. rozhovor

Maminka I.B. - vzdělání vysokoškolské

dítě dcera – Denisa, 18 roků

bydliště v místě Základní umělecké školy

Denisa navštěvovala pouze hudební obor – sedm roků výuky hry na klavír, má absolventské vysvědčení.

Maminku tehdy k rozhodnutí přihlásit Denisu na Základní uměleckou školu vedla: „*Větší možnost uplatnění, třeba se jí to bude hodit ke studiu na střední škole, jako malá byla taková muzikální“*. Od získaných dovedností jsem očekávala, že bude mít lepší náplň volného času, že bude doma hrát, i nám pro radost, což se někdy zpočátku stávalo. I dneska, sice jen výjimečně, ale přece, si doma na klavír zahraje. Očekávala jsem osobnostní rozvoj, že bude mít větší možnosti uplatnění, bude se moci rozhodovat o studiu pedagogiky, nebo získané zkušenosti využije při dalších aktivitách, například povede kroužek ve škole, zapojí se do pěveckého sboru atd.

Na otázku kolik finančních prostředků do uskutečněného vzdělání investovali, maminka odpověděla: „*Klavír jsme doma měli, po mně, takže žádné další prostředky jsme nemuseli vynakládat. Jen jsme platili sedm roku školné, to bylo 2700,- korun ročně, to je 18.900,-*“. Maminka také sama v dětství chodila na Základní uměleckou školu, na klavír a pro uplatnění ve své profesi uvádí: „*pro svoji profesi jsem hrát na klavír potřebovala*“.

7.3.4 4. rozhovor

Maminka L.J. –vzdělání vysokoškolské

dítě dcera – Pavlína, věk 15 roků

bydliště v místě Základní umělecké školy.

Pavlína navštěvuje také pouze hudební obor- dva roky hrála na zobcovou flétnu a nyní sedmým rokem navštěvuje výuku hry na klavír, letos bude absolventem. Na první otázku týkající se motivace k rozhodnutí přihlásit své dítě na Základní uměleckou školu, maminka odpověděla: „*Už v MŠ dcera chodila do kroužku hry na flétnu, kterou si velmi oblíbila a ve hře chtěla sama pokračovat. Jistou roli sehrál i fakt nácviku správného dýchání vzhledem ke zdravotním potížím - opakované záněty průdušek.*

Od získaných dovedností maminka očekává: „*Jednak zajímavého koníčka, všestranný rozvoj osobnosti, a nyní vzhledem ke skutečnosti, že by dcera chtěla pokračovat ve studiu na pedagogické škole také využití profesní.* I tentokrát měla maminka velmi dobrý odhad týkající se finanční náročnosti studia.“ *Jde cca o 55000 korun, z toho 30000 stálo pořízení pianina a 25000 korun stálo školné za devět roků studia. K tomu asi 500 korun za noty“.*

K vlastnímu profesnímu využití uměleckého vzdělání maminka dodává: „*Na uměleckou školu jsem v dětství nechodila, nyní pracuji jako ekonomka a strohá čísla nedávají prostor umění.“*

7.3.5 5. rozhovor

Maminka K. T. - vzdělání středoškolské

dítě – syn Marek, věk 12 roků

bydliště mimo Základní uměleckou školu, na výuku dojíždí autobusem

Marek navštěvuje také dva obory:

- hudební obor- hra na kytaru třetím rokem
- výtvarný obor-již pátým rokem

Otázka motivace byla u této maminky ovlivněna vlastní zkušeností s uměleckým vzděláváním. Uvádí: „*Já i manžel jsme jako děti na Lidovou školu umění chodili, já jsem hrála na housle, manžel na kytaru, takže v tomto vidím smysluplné využití volného času, je to prostě nějaký užitečný zájem a navíc i v rodině manžela umí všichni hrát na nějaký nástroj. Při přihlašování na ZUŠ jsme vycházeli i z jeho vlastního přání.*

Od studia na ZUŠ očekávám, že bude umět něco navíc, že se dostane i do jiného kolektivu, už teď má díky výtvarce spoustu kamarádů i z jiných ročníků a jiných tříd.

Na dotaz týkající se financování studia maminka správně odhadla finanční prostředky vynaložené za školné tj. cca 36000Kč. Při odhadu všech vynaložených prostředků nezapočítala prostředky vynaložené na dopravu do výuky. Na poslední otázku týkající se profesního využití uměleckého vzdělání maminka odpověděla: *„Na LŠU jsem sice chodila, ale ve svém profesním životě jsem to neuplatnila, ale přesto považuji to, co jsem se na ní naučila, za velmi přínosné, protože umím něco navíc a svým způsobem mě to obohacuje.“*

7.4 Zhodnocení strukturovaného rozhovoru

Otázky položené v rozhovoru měly potvrdit, nebo vyvrátit závěry z provedeného dotazníkového šetření. Z uvedených odpovědí jasně vyplývá racionální úvaha o při rozhodování o přihlášení dítěte na Základní uměleckou školu. Například, maminku L. J. vedla k rozhodnutí kromě jiného i snaha o zlepšení zdravotního stavu své dcery, podobně uvažovala i maminka B. G., která svého syna přihlásila do výtvarného oboru s jasným racionálním cílem naučit ho správný úchop tužky a správný sklon písma. Za racionální úvahu, lze považovat rozhodnutí maminek (B.G. a L.K.) , které očekávají zvýšení možnosti uplatnění při dalším studiu, nebo při sociálních kontaktech svých dětí.

Rovněž se potvrdila skutečnost, že rodiče mají povědomí o vynaložených finančních prostředcích do uměleckého vzdělávání, je však také pravdou, že při odpovědi na tuto otázku byly dvě maminky trochu překvapené, jak velký finanční obnos to v souhrnu je.

Za přínosné z uvedeného šetření považují i fakt, že rodiče i děti si uvědomují vliv uměleckého vzdělávání na sociální status. V odpovědích převažovaly úvahy o nových sociálních kontaktech, o začlenění do určité skupiny. V případě dívek je častou motivací ke studiu i potenciální potřeba umět hrát na nástroj v případě studia pedagogiky na střední škole, popřípadě vysoké škole. Z odpovědí můžeme vyvodit i vliv rodinné tradice na rozhodování, ve dvou případech (K.T. i L.K.) zdůraznily vlastní umělecké vzdělání.

8 Praktické využití výsledků výzkumu

Na základních uměleckých školách v současné době probíhají práce na tvorbě školních vzdělávacích programů. Výuka podle školní vzdělávacího programu musí začít nejpozději ve školním roce 2012/2013. Výsledky provedeného výzkumu, mohou být vhodným doplňkem analýz nutných pro kvalitní přípravu ŠVP.

Z výsledků provedeného výzkumu vyplynulo zejména očekávání rodičů spojené s možností většího výběru střední školy, očekávání získání dalších dovedností a znalostí. Při tvorbě školního vzdělávacího programu by se tato očekávání mohla promítnout do vzdělávacích cílů. Využít výhody individuálního přístupu k jednotlivým žákům, kultivovat jednotlivé osobnosti, naučit je vystupování na veřejnosti, prezentaci získaných dovedností a týmové spolupráci. U žáků II. stupně základní školy se individuálně zaměřit na eventuelní přípravu k talentovým zkouškám při přijímacím řízení na střední školy.

Pro public relations školy by bylo vhodné více se zaměřit na prezentaci výsledků vzdělávání. Prezentovat, co všechno žáci školy dokázali, jaké úspěchy na soutěžích získali. Podporovat zpětnou vazbu od absolventů školy, pořádat dny otevřených dveří, při jubileu školy pozvat absolventy jednotlivých ročníků na slavnostní koncert a přátelské setkání. Zdůrazňovat tradici uměleckého vzdělávání.

Závěr

Z historického pohledu je umělecké vzdělání trvalou součástí vzdělanosti v českých zemích.

V minulých staletích bylo umělecké vzdělání téměř povinnou součástí výchovy ve středostavovské a šlechtické rodině. Umění hry na nástroj a umění malby bylo tradicí a znakem dobré výchovy. Je dobrým znamením pro současnost, že se do výchovy v rodinách se opět vrací potřeba uměleckého vzdělání jako protipól všudypřítomné technice a moderním technologiím.

Umělecké vzdělání přináší do života každého jednotlivce další dimenzi vnímání. V současné době, která je tolik zaměřená na konzum a rychlou spotřebu, představuje získání uměleckého vzdělání běh na dlouhou trať. Umět dobře hrát na nástroj, namalovat kvalitní obraz, nebo kresbu, umět vyjádřit své emoce prostřednictvím kultivovaného pohybu a dramatizace, vyžaduje čas, dlouhodobou práci a pravidelný trénink. To vše ovlivňuje v pozitivním smyslu děti v jejich vývoji. Utváří si názor na umění jako součást plnohodnotného života.

Umělecké vzdělání umožňuje naučit se interpretovat umění a získat základy společenské etiky a společenského vystupování.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na ekonomickou teorii racionálního chování a její vztah k lidskému a sociálnímu kapitálu v souvislosti s uměleckým vzděláváním. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat motivy lidského jednání, konkrétně motivy rodičů žáků Základní umělecké školy Velká Bíteš, při rozhodování o investování finančních prostředků do získání základního uměleckého vzdělání.

V teoretické části jsem se pokusila nastínit základní myšlenky ekonomických teorií racionálního chování a teorii preference, popsat lidský kapitál a jeho vztah k uměleckému vzdělávání a ukotvit výzkumnou otázku do teoretického rámce.

Stanoveného cíle bylo dosaženo prostřednictvím empirické části, ve které jsem vyhodnotila dotazníkové šetření, které mělo přinést informace o očekáváních rodičů, jakožto investorů uměleckého vzdělávání svých dětí. Pro potvrzení zjištěných dat jsem využila i možnost strukturovaného rozhovoru s pěti respondenty.

Zjištěné výsledky potvrdily teorii racionálního jednání při zvažování o investicích finančních prostředků uměleckého vzdělávání. Rodiče racionálně očekávají, že se jim vynaložené prostředky vrátí v podobě kultivované osobnosti

dítěte, umožní dítěti větší výběr středních škol pro další vzdělávání a s tím související i zvýšení lidského kapitálu dítěte. Očekávají, že jim umělecké vzdělání, které jejich dítě získá, přinese radost a potěšení při rodinných a společenských akcích. Znalosti a dovednosti získané při studiu na umělecké škole bude moci v budoucnu dále využívat pro zvýšení kvality života.

Získané výsledky rovněž potvrdily teorii o lidském a sociálním kapitálu, a jsou i potvrzení výzkumné studie, která se zabývala volnočasovými aktivitami dětí. Mezi žáky Základní umělecké školy převládají děti z rodin, jejichž rodiče mají vysokoškolské, nebo středoškolské vzdělání. Tento trend tak navazuje na tradici, která v našich zemích již bývala. To je podle mého názoru dobrým znamením, protože kultivovaní jedinci vytváří kultivovanou společnost.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Karmazínová Olga
Název katedry a fakulty: Katedra sociologie a andragogiky FF UP
Název práce: Investice do základního uměleckého vzdělání z pohledu ekonomické teorie racionálního chování člověka
Počet znaků: 90 180
Počet příloh: 5
Počet titulů použité literatury: 22

Klíčová slova: rozhodování, investice, racionalita, očekávání, umělecké vzdělání, lidský kapitál.

Ve své bakalářské práci se zabývám základním uměleckým vzděláním a teoriemi racionálního chování člověka v socioekonomickém pojetí racionální volby, která bere v úvahu motivaci a osobní postoje jednotlivce. Cílem práce na téma Investice do základního uměleckého vzdělání z pohledu ekonomické teorie racionálního chování člověka, je analyzovat motivy rodičů při rozhodování o investování finančních prostředků do získání základního uměleckého vzdělání svých dětí. Uvedeného cíle bude dosaženo prostřednictvím vybraných výzkumných metod. Tyto vybrané metody a závěry z provedeného šetření jsou náplní empirické části bakalářské práce.

Anotation

In my bachelor thesis I deal with elemental artistic education and theories of human rational behaviour at sociály - economic conception of rational choice wich takes motivation and personal stand of individual into consideration.

The aim of my bachelor thesis, Investment in elementar artistic education with the respekt ro economic theory of behaviour of the human, is analysis of motives of parents in decision of investing finacial resources to get elemental artistc education for their childeren.

The above mentioned aim will be reached via chosen research methods.

These chosen methods and conclusions of maden research are contents of empirical part of beachelor thesis.

Keywords: desicion, investment, rationality, expectation, artistic education, human capital

Seznam literatury a zdrojů

BAŤA, T. *Úvahy a projevy*. Vyd. 3. Praha : Institut řízení, 1990. 246 s. ISBN 80-7014-024-0.

BECKER, G, S. *Teorie preferencí*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishg, spol.s.r.o., 1997. 352 s. ISBN 80-7169-463-0.

BĚLOHRADSKÝ, V. *Je vzdělání na cestě stát se zbožím?*. 2003. [online], [cit. 2011-08-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.multiweb.cz/hawkmoon/vzdelani.htm>>.

DOLEJŠÍ, V. Dejte děti do kroužků a ať čtou. Budou úspěšné. In „DNES“, 2. únor 2011, s.A3. ISSN 1210 1168.

DRÁBEK, V. Umění a kultura ve světle nové školské reformy. In KŘUPKOVÁ, L. (ed.) *Musicologica Olomucensia IX In Honorem Ivan Poledňak*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. S. 66. ISBN 978-80-244-1716-5. [online], [cit. 2011-09-02]. Dostupné na WWW: <http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/Veda/AUPO/AUPO_Philosophica-Aesthetica_33_Musicologica_Olomucensia_IX.pdf>.

FRANK, R. H. *Mikroekonomie a chování*. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1995. 765 s. ISBN 80-205-0438-9.

FRIEDMAN, M. *Kapitalismus a svoboda*. Vyd. 1. Jinočany : H&H, 1994. 182 s. ISBN 80-857-8733-4.

GREAVES, P., L. in MISES, L. *Lidské jednání: Pojednání o ekonomii*. Vyd. 1. Praha : Liberální institut, 2006. 959 s. ISBN 80-86389-45-6.

HEYNE, P., ŠVARC, J. *Ekonomický styl myšlení*. Vyd. 1. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1991. 509 s. ISBN 80-7079-781-9.

CHRÁSTKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, a.s., 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEDLIČKA, R. Očekávání veřejnosti a reálné možnosti pedagogů. In „*Učitelství noviny: týdeník pro učitele a přátele školy*“, květen 2011, roč. 114, č. 19, s. 15-17. ISSN 0139-5718.

KLEŇHOVÁ M., ŠTASTNOVÁ P, CIBULKOVÁ P. České školství v mezinárodním srovnání – Stručné seznámení s vybranými ukazateli publikace OECD Education at a Glance 2010. 1. vyd. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. 154 s. ISBN 978-80-211-0604-8. [online], [cit.2011-09-05]. Dostupné na WWW:<<http://www.uiv.cz/clanek/205/2061>>.

KOUKOLÍK, F.; DRTILOVÁ, J. *Základy stupidologie. Život s deprivantyII*. Vyd. 1. Praha : Galén, 2002. 490 s. ISBN 80-7262-078-9.

KOUKOLÍK, F. *Proč se Dostojevskij mýlil?*. Vyd. 1. Praha : Galén, 2007. 216 s. ISBN 978-80-7262-482-9.

KUBÁTOVÁ, J. *Základní ekonomické principy*. Vyd. 1. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 87s. ISBN 80-244-0722-1.

MISES, L. *Lidské jednání: Pojednání o ekonomii*. Vyd. 1. Praha : Liberální institut, 2006. 959 s. ISBN 80-86389-45-6.

NORDHAUS, W. A.; SAMUELSON, P. A. *Ekonomie*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1991. 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

PALÁN, Z. *Andragogický slovník*. [online],[cit.2011-09-02] Dostupné na WWW:<<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/vzdelani>>.

Slovník cizích slov. kol. autorů. 1. vyd. Praha : Nakladatelství PLOT, 2006. 367 s. ISBN 80-86523-77-2.

SOJKA, M., KONEČNÝ, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. Druhé opravené vydání. Praha : Libri, s. r. o. , 1998. 270 s. ISBN 80-85983-48-6.

ŠAFR, J. *Zájemové kroužky a oddíly jako zdroj sociálního kapitálu*. [online], [cit.2011-08-20] Dostupné na WWW: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/178_soc.web.4%202010.pdf>.

VESELÝ, A. *Teorie mnohačetných forem kapitálu*. [online], [cit.2011-08-28]. Dostupné na WWW: <http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/117_014_Vesely.pdf>.

Internetové publikace

Nová studie zkoumá stav uměleckého vzdělávání v EU. 14.10.2009 [online], [cit.2011-08-28]. Dostupné na WWW:<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113CS.pdf?reference=IP/09/1517&format=HTML&aged=0&language=DE&g>.

Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010. 63 s. [cit. 2011-08-30]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/PRM_RVPZUV_NAWEB.pdf>. ISBN 978-80-87000-37-3.

Souhrnná zpráva z výzkumné studie provedené v rámci programu „Moderní společnost“. listopad 2003 [online], [cit.2011-08-30]. Dostupné na WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/vyzkumnestudie/zprava.pdf>.

Usnesení evropského parlamentu ze dne 24.3.2009. [online], [cit.2011-08-28]. Dostupné na WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0153+0+DOC+XML+V0//CS>>.

Číslo tabulky	Název tabulky	Strana
1	Kolik dětí se účastní organizovaných aktivit	18
2	Měsíční výdaje na mimoškolní aktivity	18
3	Mimoškolní aktivity patnáctiletých žáků ZŠ a studentů VG v ČR. Procenta „alespoň 1x týdně“	20
4	Rozdělení žáků zkoumané školy na místní a dojíždějící	30
5	Genderové rozložení žáků	31
6	Rozložení žáků dle vyučovaných oborů a výše úplaty za vzdělávání	31
7	Rozdělení žáků hudebního oboru podle vyučovaných nástrojů ve školním roce 2010/2011	33
8	Finanční náklady při nulové absenci za první rok výuky- modelový příklad	35
9	Finanční náklady v dalších letech výuky- modelový příklad	35

SEZNAM GRAFŮ

Číslo grafu	Název grafu	Strana
1	Rozdělení žáků zkoumané školy dle dojíždění	30
2	Rozložení žáků dle vyučovaných oborů	31
3	Přínos uměleckého vzdělávání pro budoucí život	37
4	Očekávání spojená s výběrem střední školy	38
5	Dosažené vzdělání rodičů navštěvujících v dětství ZUŠ	40
6	Dosažené vzdělání rodičů nenavštěvujících v dětství ZUŠ	40

Příloha č. 2 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

LŠU	Lidová škola umění
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ŠVP	Školní vzdělávací program
RVP pro ZUŠ	Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání
ZUŠ	Základní umělecká škola
ZUV	Základní umělecké vzdělání
tzv.	takzvané
apod.	a podobně
např.	například
resp.	respektive

Příloha č. 3 DOTAZNÍK PRO RODIČE

Pro svoje odpovědi vyberte vždy nejvhodnější odpověď z nabízených možností.
Je možné zvolit i více možností odpovědi.

1. Navštěvoval/la jste v dětství Lidovou školu umění?

ano

ne

2. Navštěvoval Váš partner v dětství Lidovou školu umění?

ano

ne

3. Rozhodnutí přihlásit Vaše dítě na ZUŠ vyšlo od

matky

otce

obou rodičů

od prarodičů

na přání dítěte

4. Je umělecké vzdělání ve Vaší rodině tradicí ?

ano

ne

5. Považujete získání uměleckého vzdělání za přínos pro budoucí život Vašeho dítěte?

ano

ne

6. Očekáváte, že umělecké vzdělání zvýší možnosti výběru studia na středních školách pro Vaše dítě?

ano

ne

7. Ovlivnili Vás při rozhodování přihlásit své dítě do ZUŠ Vaši známí?

ano

ne

8. Přínos uměleckého vzdělání pro budoucí život svého dítěte spatřujete ve

všestranném rozvoji dítěte

získání dalších dovedností

kultivaci osobnosti dítěte

pochopení dítěte, že přechodné ukáznění, překonání únavy, sebezapření a pravidelná, usilovná práce je korunována úspěchem.

9. Považujete vynaložené finanční prostředky do uměleckého vzdělání (zaplacené školné na ZUŠ, pořízení hudebního nástroje) za dobrou investici?

ano

ne

10. K rozhodnutí přihlásit Vaše dítě na ZUŠ Vás vedla snaha o smysluplné využití volného času dítěte?

ano

ne

jiné .....
uveďte prosím jaké

11. Myslíte si, že získané dovednosti a znalosti umožní Vašemu dítěti v budoucnu zlepšit jeho postavení na trhu práce?

ano

ne

12. Očekáváte od svého dítěte využití získaných znalostí a dovedností v rámci Vašeho rodinného života? (Např. hudební doprovod při rodinných oslavách, výzdoba bytu, apod. ....)

ano

ne

jiné .....

uveďte prosím jaké

13. Je pro Vás výše školného na ZUŠ limitující při rozhodování o dalších oborech uměleckého vzdělávání?

ano

ne

14. Při přihlašování Vašeho dítěte ke vzdělávání na ZUŠ jste si byli vědomi nutných dalších finančních nákladů na pořízení hudebního nástroje, tanečního kostýmu, výtvarných potřeb?

ano

ne

15. Vaše nejvyšší dosažené vzděláním

vyučení

střední s maturitou

vysokoškolské

doktorské

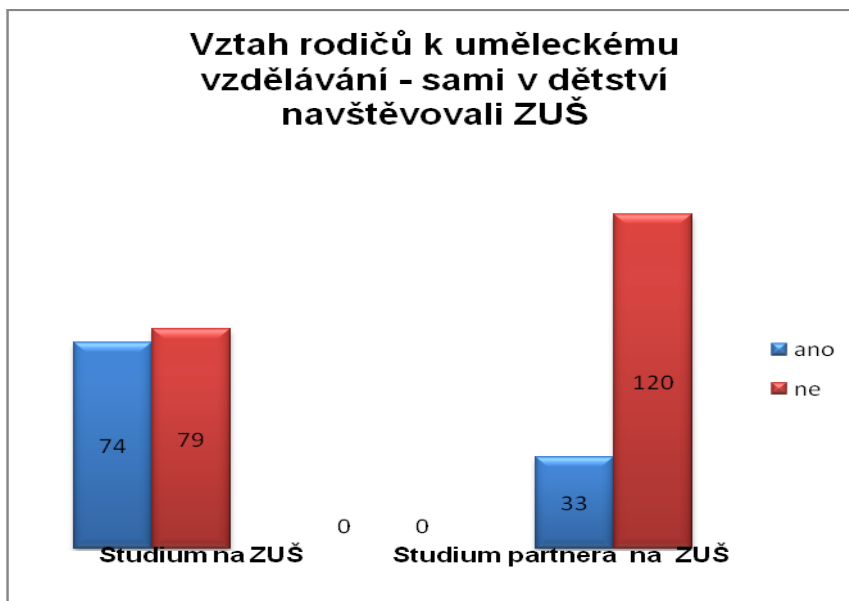
Děkuji za Váš čas.

Příloha č. 4 OTÁZKY STRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

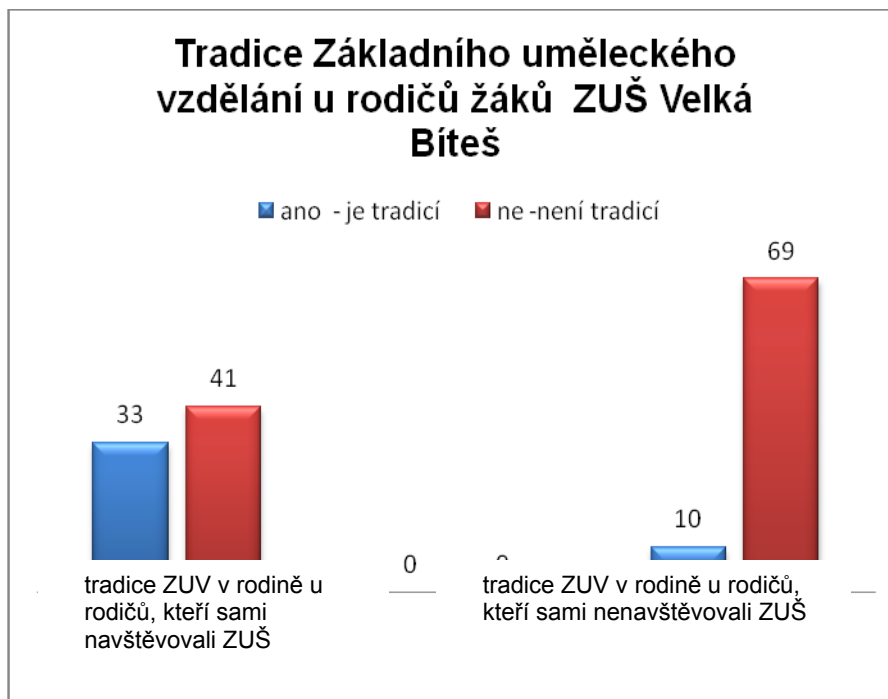
- Otázka č. 1 Co Vás vedlo k rozhodnutí přihlásit své dítě do ZUŠ?
- Otázka č. 2 Pokusíte se odhadnout, kolik finančních prostředků po celou dobu studia, investujete do získání tohoto vzdělání?
- Otázka č. 3 Co od získaných dovedností Vašeho dítěte očekáváte?
- Otázka č. 4 Potřebovala jste někdy ve své profesní kariéře dovednosti, které lze získat na ZUŠ?

Příloha č.5 GRAFICKÉ VYHODNOCENÍ VŠECH POLOŽEK DOTAZNÍKU

Položky č. 1 a 2.

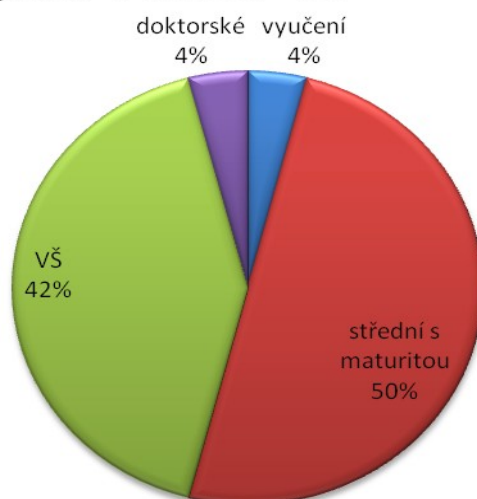

Položka č. 4

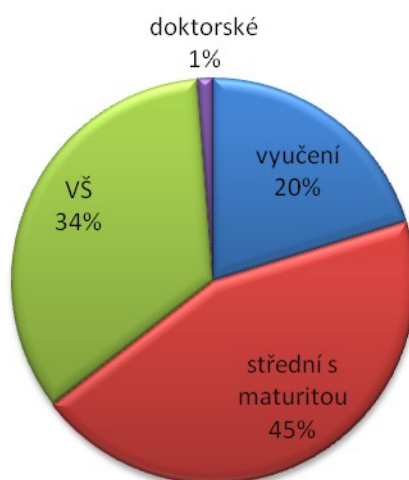

Položka č. 15

Dosažené vzdělání u rodičů navštěvujících v dětství ZUŠ

Dosažené vzdělání u rodičů, kteří v dětství ZUŠ nenavštěvovali

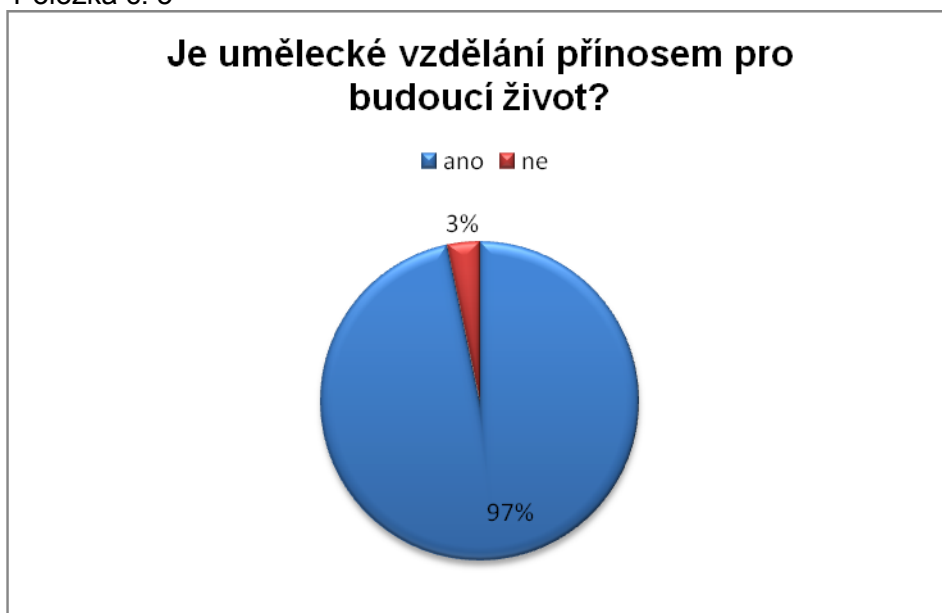
Položka č. 3

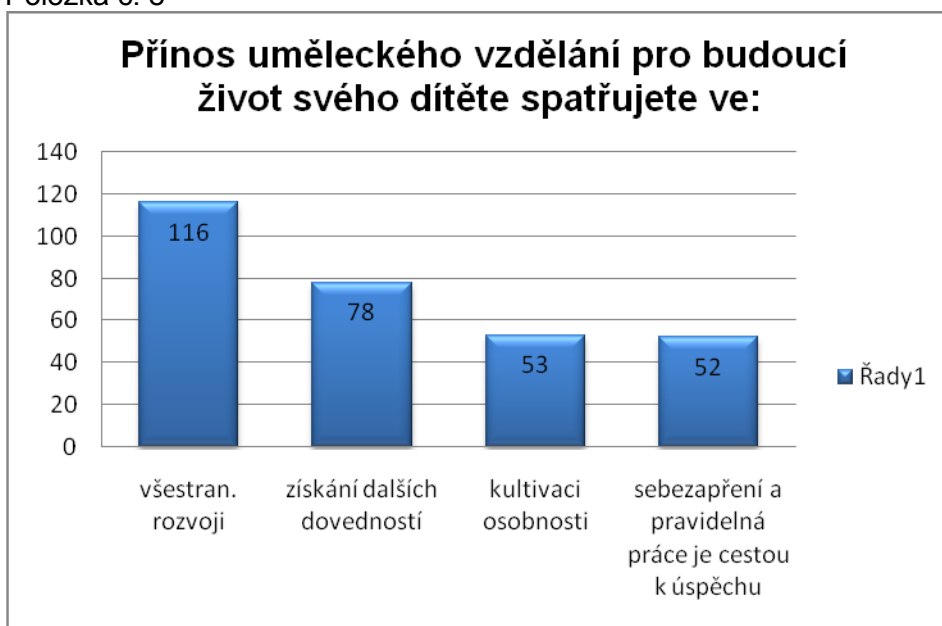
Položka č. 7

Položka č. 5

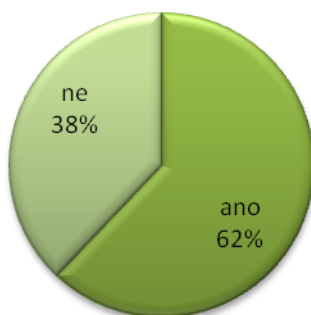

Položka č. 8

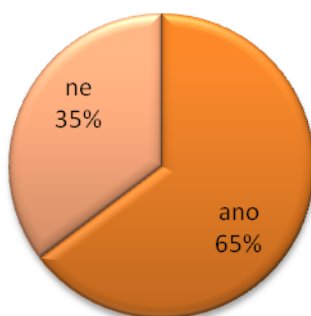
Položka č. 11

Domníváte se, že získané dovednosti umožní Vašemu dítěti v budoucnu zlepšit jeho postavení na trhu práce?

Položka č. 6

Očekáváte, že umělecké vzdělání zvýší možnosti výběru studia na středních školách?

Položka č. 9

Položka č. 14

Položka č. 13

Položka č. 12

